

Raport. Dobre praktyki w samorządach 2021

Spis treści

Redakcja:

Bożena Pietras, Danuta Rzęsa, Sylwia Skóra, Lilianna Sicińska – Koordynatorki
Działalności Społecznej Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus”

Działanie sfinansowane ze środków
Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa
- Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe - CC BY-NC-ND 4.0.

Prawa zastrzeżone na rzecz autorów oraz Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus”.

Warszawa 2021

Wstęp	5		
Andrespol	6	Pruszcz	52
Białystok	8	Serock	54
Chrzanów	10	Skierniewice	56
Częstochowa	12	Stargard	58
Elk	14	Swarzędz	60
Gdynia	16	Szczecin	62
Grodzisk Mazowiecki	18	Świdnik	64
Kleszczów	20	Tomaszów Mazowiecki	66
Kraków	22	Toruń	68
Lębork	26	Trzebnica	70
Lubartów	30	Węgierska Górka	72
Lublin	32	Wadowice	74
Namysłów	34	Wałbrzych	76
Niedźwiada	36	Wrocław	78
Nowy Tomyśl	38	Żary	80
Nysa	40	Żukowo	82
Olesno	42	Powiat Lubartowski	84
Opole Lubelskie	44	Powiat Rawski	86
Polkowice	46	Województwo łódzkie	88
Poznań	50		

Wspieranie i wzmocnianie, a także promowanie rodzin, to jeden z kluczowych elementów realizacji samorządowej polityki rodzinnej.

Wstęp

Od początku swojego funkcjonowania Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus” współpracuje z samorządami – między innymi w zakresie określania kierunków i wypracowania narzędzi lokalnej polityki. W centrum tych działań znajduje się rodzina, a polityka prorodzinna stanowi kluczowy element długofalowej strategii rozwoju każdej gminy. Efektem naszych działań i obserwacji jest stworzenie katalogu pozytywnych praktyk z obszaru samorządowej polityki prorodzinnej. Niniejszym mamy przyjemność przedstawić raport, obejmujący opisy dobrych praktyk, zebranych w latach 2020-2021 spośród przykładowych gmin.

Polityka prorodzinna w Polsce nie funkcjonuje według jednolitych standardów. Jej rozwiązania realizowane są w różnorodnych formach, w zależności od możliwości i kreatywności władz lokalnych jako odpowiedzi na diagnozowane potrzeby mieszkańców.

Raport przedstawia jedynie wybrane pozytywne praktyki polityki prorodzinnej w polskich samorządach, które zostały dostrzeżone jako te, które wspierają codzienne funkcjonowanie rodzin.

Polityka społeczna jest dbaniem o ciągły rozwój polityki prorodzinnej. Na przestrzeni kolejnej dekady obserwujemy, jak wiele dobrych praktyk w samorządach jest wynikiem konsultacji i wspierania inicjatyw samych rodzin. Gminne środowiska – w tym Koła Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” – inspirują, kreują, a czasem współrealizują zadania polityki prorodzinnej. Tym samym wspierają i inicjują powstawanie, a także stabilne funkcjonowanie tych rozwiązań.

Polityka rodzinna to: „Całokształt norm prawnych, działań i środków przeznaczanych przez państwo w celu stworzenia odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej powstawania, prawidłowego funkcjonowania i pełnienia przez nią wszystkich ważnych społecznie ról” [definicja prof. A. Kuźnowskiego]. Dąży ona do tego, żeby państwo w konkretnych decyzjach stwarzało preferencje dla rodzin, rekompensujące przynajmniej częściowo wysiłek rodziny w formie preferencji podatkowych, zasiłków rodzinnych, wzmocnienia instytucji wspierających rodzinę. Polityka rodzinna na poziomie samorządowym ma na celu rozwój rodziny bez względu na jej status materialny. Działania te nie przyniosą natychmiastowych efektów. Prowadzi się je w długofalowym, narodowym czy też państwowym interesie. Choć bywa kosztowna, stanowi najlepszą inwestycję w przyszłość kraju.

Władze lokalne zmieniają się na przestrzeni czasu, a rolę strony społecznej jest dbałość o utrzymanie relacji z władzami i podtrzymywanie ciągłości działań skierowanych do mieszkańców. Dla rozwoju rodzinności konieczne jest budowanie stabilnych struktur oraz poczucia bezpieczeństwa w obszarze rozwiązań z zakresu polityki społecznej. Dlatego te działania samorządowe, które są szczególnie docenione przez środowiska rodzin, warto popularyzować. To właśnie jest celem prezentowanego raportu, który – mamy nadzieję – uzupełniany o kolejne dobre praktyki będzie inspirował samorządy w ich działaniach.

Andrespol

Gmina Wiejska, powierzchnia 25,74 km², liczba ludności 13 794 mieszkańców. Położenie: w Powiecie Łódzkim Wschodnim, Województwo Łódzkie, Aglomeracja Łódzka.

Dobre Praktyki

Uchwalenie Karty Dużej Rodziny pozwoliło na wprowadzenie 30% ulg w komunikacji zbiorowej, w połączeniach z miastem Łódź, które ma decydujące znaczenie w codziennym życiu mieszkańców i dojazdów starszych uczniów do szkół. Po podpisaniu odpowiednich porozumień wprowadzono ulgi od ceny regularnej oraz biletu ulgowego.

Kiedy nasze dzieci zaczęły uczęszczać do liceum i na studia, a dojeżdżały same autobusami, bo Andrespol jest dobrze skomunikowany, koszt biletów widoczny był w naszym budżecie rodzinnym. Wprowadzenie ulgi daje nam możliwość zaoszczędzenia znacznej kwoty i wykorzystanie jej na artykuły szkolne.

Inne Praktyki

22 czerwca 2018 r. Rada Gminy podjęła uchwałę dotyczącą wspierania rodzin wielodzietnych w Andrespolu pt. „Duża Rodzina-Andrespol” w ramach którego wprowadzono Gminną Kartę Dużej Rodziny, która jest zintegrowana z Ogólnopolską KDR co stanowi korzyści finansowe dla gminy oraz oszczędzenie formalności dla rodzin. W pakiecie zniżek znaleźć możemy: zniżkę 50% na w zajęcia i imprezy płatne organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniowej Górze oraz na wejście na kąpielisko Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Wiśniowej Górze. Dofinansowanie w wysokości 100zł (sto złotych) na rok na dziecko na wyjazdy organizowane przez szkoły w Gminie Andrespol. Preferencje w przyjmowaniu rodzeństwa do tych samych przedszkoli.

Białystok

Białystok liczy 296 958 mieszkańców (stan na 31 grudnia 2020) i zajmuje powierzchnię 102,13 km². Miasto na prawach powiatu w północno-wschodniej Polsce, położone na Nizinie Północnopodlaskiej, nad rzeką Białą. Jest stolicą województwa podlaskiego i siedzibą władz ziemskiego powiatu białostockiego.

Dobre Praktyki

Mieszkańcy Białegostoku, posiadający ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny, mogą korzystać z pięćdziesięcioprocentowej obniżki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wystarczy, że złożą niezbędne deklaracje i oświadczenia, których wzory są dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej. Uchwała, która reguluje częściowe zwolnienie z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dla rodzin wielodzietnych to UCHWAŁA NR XXXIV/549/17 RADY MIASTA BIAŁYSTOK. Od 2017 roku sprawami związanymi z opłatami za gospodarowanie odpadami komunalnymi zajmują się pracownicy nowego referatu w Departamencie Finansów Miasta, Referat Opłat za Gospodarowanie Odpadami Komunalnymi. Stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi obowiązują od 1 marca 2020 r.

Za odbiór i zagospodarowanie odpadów segregowanych

Powierzchnia gospodarstwa domowego	Wysokość opłaty
Do 40m ²	16 zł/m-c
Od 40,01 do 80 m ²	36 zł/m-c
Powyżej 80m ²	45 zł/m-c

Za odbiór i zagospodarowanie odpadów niesegregowanych

Powierzchnia gospodarstwa domowego	Wysokość opłaty
Do 40m ²	32 zł/m-c
Od 40,01 do 80 m ²	72 zł/m-c
Powyżej 80m ²	90 zł/m-c

Koło ZDR 3 Plus w Białymstoku z zadowoleniem przyjęło uchwałę Rady Miasta. W odróżnieniu do innych miast, Białystok nie zamierza podnosić opłat za gospodarowanie odpadami co bardzo cieszy duże rodziny. Rodziny korzystają z Białostockiej Akademii Rodziny.

Inne Praktyki

Białostocka Akademia Rodziny

Białostocka Akademia Rodziny (BAR) została utworzona 23 lutego 2013 r. w wyniku inicjatywy Prezydenta Białegostoku. Głównym zadaniem postawionym przed BAR jest szeroko rozumiana edukacja i promocja rodziny: organizowanie wykładów, szkoleń oraz warsztatów, na których specjaliści podejmują tematy dotyczące rodziny, wychowania oraz wzmacniania relacji rodzinnych. Adresatami działań są wszystkie grupy społeczne: młodzież, małżonkowie, rodzice i dziadkowie.

Chrzanów

Chrzanów – gmina w zachodniej części województwa małopolskiego. Tworzy ją miasto Chrzanów i sześć sołectw: Balin, Luszowice, Okradziejówka, Piłaza, Pogorzycze i Żrebce. Położona jest na pograniczu Wyżyny Śląskiej i Krakowsko-Częstochowskiej, nad lewym dopływem Wisły – rzeką Chechło. Liczba mieszkańców w 2019 roku: 46 787. Zajmuje powierzchnię 79,33 km².

Dobre Praktyki

Program „Mieszkanie za remont” ruszył w Chrzanowie. Zgodnie z przepisami zawartymi w uchwale nr XV/156/2019 Rady Miejskiej w Chrzanowie z dnia 30 grudnia 2019 r. o zasadach wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Chrzanów oraz tymczasowych pomieszczeń, o najem lokalu przeznaczonego do remontu mogą się ubiegać osoby, które spełniają łącznie następujące kryteria:

- znajdują się na liście osób oczekujących na najem lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy Chrzanów;
- są najemcami zasobów mieszkaniowych gminy i złożyły wniosek o zamianę aktualnie zajmowanego mieszkania celem poprawy warunków mieszkaniowych;
- złożą pisemnie oświadczenie o posiadaniu środków niezbędnych do wykonania remontu lub modernizacji lokalu mieszkalnego na własny koszt, bez możliwości rekompensaty go w jakiegokolwiek formie.

Osoby ubiegające się o przydział lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Chrzanów muszą wykazać się średnim miesięcznym dochodem z okresu 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku nie przekraczającym 100% najniższej emerytury tj. 1250,88 zł na osobę, zamieszkują w lokalu położonym na terenie gminy Chrzanów, w którym na członka gospodarstwa domowego przypada 7m² lub mniej łącznej powierzchni pokoi w zajmowanym mieszkaniu lub liczba gospodarstw prowadzonych przez osoby zamieszkujące w lokalu jest większa niż liczba pokoi.

W roku bieżącym, tj. do maja 2021 roku, Gmina Chrzanów przekazała 8 lokali mieszkalnych do remontu na koszt przyszłego najemcy.

„Mieszkanie za remont” jest alternatywą dla rodzin, które posiadają środki finansowe na remont lokalu bez możliwości rekompensaty, jak również daje możliwość skrócenia okresu oczekiwania na przydział lokalu mieszkalnego z zasobów mieszkaniowych Gminy.

Inne Praktyki

Miejsce Aktywnych Mieszkańców

Projekt „Miejsce Aktywnych Mieszkańców” to zaadaptowanie do warunków polskich modelu nowatorskiej usługi społecznej (centrum społecznościowego) świadczonej na zlecenie samorządów przez podmioty ekonomii społecznej (PES) na rzecz społeczności lokalnej.

MAM to nowatorskie podejście do idei centrum społecznościowego. Przeznaczone jest ono dla wszystkich, którzy chcą działać lokalnie i potrzebują do tego przestrzeni. To miejsce współtworzone przez mieszkańców, lokalne organizacje pozarządowe oraz przedstawicieli jednostek samorządowych. Centrum społecznościowe to idea funkcjonowania miejsca, które pozwala mieszkańcom na wspólną aktywność społeczną i obywatelską. Na przestrzeni lat takie ośrodki wspierają społeczność w rozwiązywaniu lokalnych problemów oraz samodzielnym zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Bazując na doświadczeniach istniejących centrów społecznościowych, stworzony został model, który łączy istniejące formy działalności z nowatorskimi elementami współpracy JST, NGO i mieszkańców.

Miejsce Aktywności Mieszkańców będzie działać zgodnie z następującymi wartościami:

Sprawczość – MAM buduje poczucie wpływu, daje moc do działania, rozwija umiejętności miękkie i pomaga inspirować.

Wzajemność – MAM daje możliwość bycia częścią społeczności, włączania się i czerpania satysfakcji z działań na rzecz dobra wspólnego.

Otwartość – MAM jest otwarte dla każdego mieszkańca.

Współodpowiedzialność – MAM jest tworzony wspólnie przez wszystkich jego odbiorców, to miejsce na które wspólnie wpływamy, ale też wspólnie o nie dbamy i odpowiadamy za jego kondycję.

Koło ZDR „Trzy Plus” w Chrzanowie korzysta z przestrzeni udostępnianej w MAM oraz bierze udział w warsztatach, szkoleniach, piknikach.

Częstochowa

CZĘSTO
CZOWA

Częstochowa gmina miejska, województwo śląskie. Miasto na prawach powiatu, siedziba gminy miejskiej Częstochowa. Powierzchnia miasta: 159,7 km². Liczba mieszkańców: 217 530 osób

Dobre Praktyki

Częściowe zwolnienie z opłat

Zwolnienie w wysokości 50% z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, w części dotyczącej gospodarstw domowych, w których dochód nie przekracza kwoty uprawniającej do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, o której mowa w art. 8 ust. 1 lub ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w bieżącym roku kalendarzowym.

Zwolnienie w wysokości 50% z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, w części nieruchomości, na których zamieszkują rodziny wielodzietne, o których mowa w Ustawie z dn. 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

Zwolnienia z opłat, o których mowa w powyższych punktach, nie sumują się.

Warunki otrzymania ulgi:

- osoba, która włada nieruchomością (właściciel, współwłaściciel, najemca, dzierżawca, użytkownik wieczysty, spółdzielnia mieszkaniowa, wspólnota mieszkaniowa)

* wypełnia druk deklaracji.

* dołącza do deklaracji dokumenty potwierdzające stan majątkowy, uprawniający do skorzystania ze zwolnień z części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi określone w art. 8 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, np. zaświadczenie z urzędu skarbowego lub potwierdzona kopia zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (PIT) złożona w urzędzie skarbowym, lub zaświadczenie z MOPS.

Dokumenty należy złożyć do: Działu Gospodarowania Odpadami, ul. Focha 19/21 w Częstochowie.

Podstawa prawna: UCHWAŁA NR 369.XXVII.2020 Rady Miasta Częstochowy z dn. 26 marca 2020 r. w sprawie ustalenia metody i stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Inne Praktyki

Częstochowskie Centrum Wsparcia Rodziny

Gmina Miasto Częstochowa powołała z dniem 01.07.2013 r. Częstochowskie Centrum Wsparcia Rodziny, które współfinansuje. CCWR prowadzi Stowarzyszenie „DLA RODZINY”, które realizuje zadania publiczne w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dla Miasta Częstochowy. Wśród zadań CCWR są:

- prowadzenie naboru kandydatów na rodziny zastępcze i/lub rodzinne domy dziecka;
- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzenie rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- pomoc i wsparcie dla osób sprawujących pieczę zastępczą (grupy wsparcia, rodziny pomocowe);
- wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (pomoc asystenta rodziny);
- objęcie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia,
- działania interwencyjne i zaradcze w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców i dzieci, organizatorów pieczy zastępczej;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu szukania dla nich rodzin przysposabiających;
- współpraca z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami itp.

Zniżki w opłatach za wywóz odpadów segregowanych są wyraźną ulgą dla dużych rodzin w Częstochowie. Znacząco wpływają na oszczędności w budżecie domowym gospodarstw, w których mieszkańcy nabyli uprawnień do posiadania KDR. Obecna miesięczna stawka wynosi 29 zł od osoby za odpady segregowane i 58 zł od osoby za niesegregowane. W przypadku sześcioposobowej rodziny miesięczny koszt odbioru śmieci to 174 zł bez zniżki na KDR, natomiast ze zniżką na KDR koszt rachunku wynosi 87 zł. Roczne oszczędności z tego tytułu dla sześcioposobowej rodziny to 1044 zł. Zdarza się jednak, że mieszkańcy nie są świadomi przysługujących im zniżek na KDR w opłatach za wywóz odpadów, a szczególnie najemcy i dzierżawcy mieszkań wynajmowanych.

Elk

Elk – miasto w północno-wschodniej Polsce, w województwie warmińsko-mazurskim. Leży we wschodniej części Pojezierza Mazurskiego nad Jeziorem Elckim i rzeką Elk. Największe i najludniejsze miasto na Mazurach oraz główny ośrodek przemysłowy i kulturalny w regionie. Liczy ponad 61 000 mieszkańców i zajmuje powierzchnię 21.04 km²

Dobre Praktyki

Elckie Dni Rodziny

Co roku w Elku w okresie od 15 maja do 15 czerwca obchodzone są Dni Rodziny. To blisko 190 różnych wydarzeń skierowanych do rodzin w celu pogłębiania więzi i relacji w rodzinach poprzez aktywne spędzanie czasu. Wydarzenie organizowane jest przez szkoły, przedszkola, żłobki, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe oraz parafie. Część wydarzeń dedykowana jest dzieciom uczącym się w elckich placówkach w formie konkursów i festynów. Poprzez liczne wydarzenia integracyjne, pikniki, zajęcia sportowe, ogniska, spotkania tematyczne dotyczące rodziny, a także wycieczki, w których udział brać mogą całe rodziny, propagowane są wartości rodzinne.

Inne Praktyki

Elcka Karta Rodziny 3+

Karty Rodziny 3+ w Elku pojawiły się już w czerwcu 2013 roku. Rezultatem kart jest umocnienie i wsparcie dla rodzin wielodzietnych, poprawa warunków materialnych tych rodzin i budowanie pozytywnego wizerunku.

Obecnie niżek udziela 60 partnerów. W 2020 roku z „Elckiej Karty Rodziny” skorzystało łącznie 489 rodzin czyli 2 550 osób.

Rodziny mają szansę skorzystać również ze zniżek w Elckim Centrum Kultury, Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji (50%) oraz miejskich przedszkolach publicznych.

Szkoła Rodzenia i Poradnia Laktacyjna w Elku

W Elckim Centrum Położnictwa „Śladami Dziecka” udzielana jest kompleksowa pomoc kobietom w ciąży i ich dzieciom zarówno przed porodem jak i w czasie porodu. Centrum funkcjonuje pod patronatem Prezydenta Miasta Elku i we współpracy z „Pro-Medica” w Elku Sp. z o.o w oparciu o podstawy prawne. Celem jest przekazanie wiedzy, nauczanie umiejętności i udzielenie niezbędnego wsparcia kobietom, aby mogły oswoić się z lękiem i stresem związanym z narodzinami dziecka i dowiedzieć się w jaki sposób radzić sobie z bólem przy porodzie.

Projekt „Sojusz dla rodziny”

Miasto Elk bierze udział w międzynarodowym projekcie „Sojusz dla Rodziny”. Projekt

realizowany jest w ramach Osi Priorytetowej IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa. Celem projektu jest współpraca z innymi samorządami w zakresie wymiany doświadczeń oraz podejmowania działań zmierzających do tworzenia przyjaznych warunków do życia rodzin w naszym mieście. Ważnym celem projektu jest także integracja oraz służenie społeczności miasta poprzez reprezentowanie ich interesów wobec władz. Działania Sojuszu to także konsultowanie decyzji dotyczących rodzin i działania przyjazne elckim rodzinom. Sojusz może występować do prezydenta z propozycjami przygotowania odpowiednich regulacji prawnych lub podjęcia działań niezbędnych ze względu na potrzeby elckich rodzin.

Badania USG dla dzieci

W Elku organizowane są profilaktyczne, bezpłatne badania USG dla dzieci w wieku od 6 do 9 roku życia w mobilnej stacji medycznej Fundacji Ronalda McDonalda, która stoi przed Urzędem Miasta Elku. Po ocenie stanu narządów wewnętrznych rodzice lub opiekunowie otrzymują wyniki badań oraz ewentualne zalecenia lekarskie.

Elcka Karta Seniora

„Elcka Karta Seniora” wydawana jest bezpłatnie i na czas nieokreślony osobom, które ukończyły 60 rok życia i są zameldowane na terenie Miasta Elku. Od 2016 r. do końca 2020 r. w Wydziale Polityki Społecznej wydano 3528 kart. Do tej pory do miejskiej akcji przystąpiło 30 partnerów, w tym 27 prywatnych przedsiębiorców.

W ramach Dni Rodziny Koło organizuje Marsz dla Życia i Rodziny. Uczestniczy w niektórych z wielu wydarzeń w tym czasie, szczególnie w tych o charakterze kulturalnym i piknikowym. W tym roku ze względu na ograniczenia sanitarne w organizacji Dni Rodziny zaangażowane zostały szkoły i przedszkola. Koło uczestniczyło w konkursie rodzin muzykujących. Razem z przedszkolakami zaśpiewało jedną z piosenek Eleni. Dni Rodziny mają bardzo ważne zadanie integracji rodzin naszego miasta.

Gdynia

Gdynia to miasto na prawach powiatu w północnej Polsce, w województwie pomorskim, położone nad Morzem Bałtyckim, nad Zatoką Gdańską. Wchodzi w skład Trójmiasta (wraz z Gdańskiem i Sopotem), aczkolwiek podkreśla w tej grupie swoją autonomię. Jest największym ludnościowo miastem niewojewódzkim.

Powierzchnia: 135,14 km². Ludność w roku 2020: 245 867; w tym 500 rodzin z trójką lub więcej dzieci.

Dobre Praktyki

www.gdyniarodzinna.pl

Portal poświęcony rodzinie, aktualnościom (akcjom, wydarzeniom dla rodzin i dzieci) oraz wszelkim sprawom, które dotyczą rodzin, szczególnie rodzin z dziećmi.

Strona gdyniarodzinna.pl to bardzo dobre źródło informacji dla rodzin z dziećmi. Po zapisaniu się do newslettera nie omijają nas żadne wydarzenia dotyczące naszych dzieci bądź całej rodziny. Rodziny duże cenią sobie również Kartę Gdynia Rodzinna PLUS. Aktualnie Karta funkcjonuje jako uprawnienie do zniżek, wgrane na Kartę Mieszkańca. Karta Mieszkańca ma inne ulgi, np. raz w roku można za darmo iść do kina lub na mecz. Może z nich korzystać każdy mieszkaniec Gdyni, ale przy dużej rodzinie to dodatkowe bonusy i promocja.

Inne Praktyki

Aktywne działania miasta

- miejsca aktywności lokalnej, sieć centrów sąsiedzkich, prowadzonych przez organizacje, w tym organizacje rodzinne: <https://przystan.gdynia.pl/#select-port>;
- w Urzędzie Miasta działa Wydział Polityki Rodzinnej i Pełnomocnik ds. Rodzin;
- organ doradczy Prezydenta Miasta – Społeczna Rada ds. Rodziny i Dziecka od 2020r. (z czterema przedstawicielami NGO) <https://bip.um.gdynia.pl/organy-doradcze,1757/spoleczna-rada-ds-rodziny-i-dziecka,499701>;
- miasto wspiera różne inicjatywy rodzinne. Przedsięwzięciami, które mają promować rodziny z dziećmi są projekty fotograficzne. „Mamy więcej”. Kampania ta została w marcu 2014 nagrodzona Tulipanem Narodowego Dnia Życia, a w maju 2014 otrzymała specjalną nagrodą Pary Prezydenckiej w konkursie: „Dobry Klimat dla Rodziny”. To inicjatywa gdynianek, zrealizowana w ramach programu Gdynia Rodzinna (samorząd Gdyni sfinansował wydruk katalogu towarzyszącego wystawie). Jej najważniejszym elementem była wystawa zdjęć rodzin posiadających troje i więcej dzieci. To opowieść o kobietach, które pozwoliły sobie na iście szaleńczy krok. W czasach niestabilności gospodarczej postanowiły mieć więcej... Czego? Tak naprawdę wszystkiego. Oczywiście w pierwszej kolejności dzieci... Jak przyznały jej pomysłodawczynie: „postanowiłyśmy mieć więcej... radości, smutków, emocji, lęków, śmiechu, kłótni, hałasu, zakupów, prania, bałaganu, może nawet czasu, bo przeżywamy nie tylko swój własny, ale także każdego z naszych dzieci z osobna...”;
- Projekt 2021 – „Bliskość. Czułość” fotografów Barbary Matwiejczyk oraz Piotra Manasterskiego – postarali się odnaleźć w niezwykłych relacjach rodziców z dziećmi „Bliskość i Czułość” i uchwycić ją na fotografiach zgodnie z własną, autorską wizją. Finałem była wystawa pt. „Bliskość. Czułość.”, w terminie 31 maja – 17 czerwca 2021 w galerii Gdyńskiego Centrum Filmowego, plac Grunwaldzki 1. <https://www.gdynia.pl/co-nowego,2774/bliskosc-czulosc-niezwykla-wystawa-zdjec-nabor-chetnych,556241>; <https://gcf.org.pl/galeria/bliskosc-czulosc-wystawa-fotografii-w-galerii-gcf/>;
- Miesiąc Rodziny, który rozpoczyna się 15 maja Dniem Rodziny i trwa do 26 czerwca, czyli do Dnia Ojca;
- Karta: Gdynia Rodzinna PLUS. Gdyńskie rodziny z co najmniej trojgiem dzieci mogą bezpłatnie podróżować komunikacją miejską (wszystkimi liniami w granicach Gdyni). Do bezpłatnych przejazdów będzie uprawniała jedynie Karta Mieszkańca. Warunkiem jest wgranie uprawnień na tę kartę. Niezbędne jest posiadanie Karty Mieszkańca. <https://gdyniarodzinna.pl/artukul/2914,gdynia-rodzinna-plus-zintegrowana-z-karta-mieszkanca.html>

Grodzisk Mazowiecki

Grodzisk Mazowiecki to miasto w województwie mazowieckim, w powiecie grodziskim. Jest także siedzibą gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki, która zajmuje powierzchnię 107 km². W jej skład wchodzi: miasto Grodzisk Mazowiecki (1 319 ha) oraz 35 wsi. Liczba mieszkańców na koniec 2020 r. wynosiła 46 614.

Dobre Praktyki

Gmina Grodzisk Mazowiecki jako druga w Polsce, a pierwsza w województwie, wprowadziła **Kartę Dużej Rodziny**. Przydzielana jest ona członkom rodzin wielodzietnych zamieszkałym w Grodzisku i posiadającym na utrzymaniu troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym.

Karta 3+ uprawnia do:

- 50% zniżki na: basen, do kina, na zajęcia dla dzieci organizowane przez Ośrodek Kultury;
- 25% zniżki na: świadczenia publicznych przedszkoli, wykraczające poza podstawę programową i w opłacie za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Karta 4+ uprawnia do:

- 50% zniżki na: basen, do kina, na zajęcia dla dzieci organizowane przez Ośrodek Kultury i w opłacie za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- 30% zniżki na świadczenia publicznych przedszkoli, wykraczające poza podstawę programową, mające charakter usług opiekuńczo-bytowych;
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską.

65 firm udziela zniżek w ramach Grodziskiego programu Kart Dużej Rodziny.

<https://grodzisk.pl/karta-duzej-rodziny/>

Do dnia 5 października 2020 roku: przyznano 5 389 kart tradycyjnych oraz 2239 elektronicznych. Promocja idei Karty Dużej Rodziny odbywa się poprzez czynny udział władz Grodziska w licznych ogólnopolskich konferencjach. Gmina jest współautorem publikacji „Jak wprowadzić Kartę Dużej Rodziny” i służy wsparciem innym samorządom przy wprowadzaniu karty.

Inne Praktyki

Gmina Grodzisk poprzez współpracę i dedykowanie zadań organizacjom pozarządowym zapewnia mieszkańcom szeroki wachlarz działań promujących rodziny i wzmacniających ich funkcję. Sieć oferty dedykowanej dla rodzin jest poszerzona o działania realizowane poprzez:

- Spotkania Klubu Mam w bibliotece;
- Klub Mam w Centrum Rozwoju Dziecka Osesek;
- cykl warsztatów Klubu Mam MAMY TEKA;
- Związek Dużych Rodzin;

- Fundację Ogarniającą Rodzinne Tematy;
- Stowarzyszeniem Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych;
- Polski Czerwony Krzyż.

Mediateka - nowoczesne i innowacyjne centrum kultury

Jest to miejsce przeznaczone na zajęcia dla różnych środowisk i grup wiekowych tak, by był on miejscem dla każdego mieszkańca. Rodziny mogą korzystać z niego zgodnie ze swoimi zainteresowaniami. Jest tu nowoczesna biblioteka z nowatorskimi w skali kraju rozwiązaniami np. stanowiska samodzielnej obsługi czytelniczej, bieżnię VR, narzędzia edukacyjne z zakresu techniki i sztuki. Na zaplecze kulturalno-rozrywkowe gminy składa się (poza ofertą OSIR): basen, hala sportowa, sala tenisa stołowego, boiska na stadionie miejskim, w miejscowości Chlebnia, orlik, tereny rekreacyjne Stawy Walczewskiego, strzelnica, wodny plac zabaw, korty tenisowe; natomiast w ramach Ośrodka Kultury: Centrum Kultury, Willa Radogoszcz, Poczkalnia PKP, Willa Nie-spodzianka, Świetlica w Kadach oraz w Łąkach,

Dworek rodziny Chełmońskich w Adamowiznie. Ponadto 16 świetlic wiejskich i zespoły parków miejskich, siłownie, skwery. Place zabaw dostosowane są do potrzeb dzieci z trudnościami.

Dofinansowania dla żłobków i klubów dziecięcych

W ramach kompleksowego wsparcia rodzin gmina podjęła się dofinansowania niepublicznych żłobków na poziomie 400 zł dla dziecka zamieszkałego na terenie gminy; w klubie dziecięcym na poziomie 300 zł oraz 150 zł dla dziennego opiekuna.

Kleszczów

Kleszczów to gmina położona w południowej części województwa łódzkiego, w powiecie bełchatowskim. Jej powierzchnia wynosi 124,8 km². Atutem gminy są niewielkie odległości do dużych miast – ok. 75 km od Łodzi – ok. 130 km od Katowic i ok. 180 km od Krakowa i Warszawy. Na terenie gminy działają przedsiębiorstwa Polskiej Grupy Energetycznej: Kopalnia Węgla Brunatnego Bełchatów oraz Elektrownia Bełchatów. Na koniec roku 2020 liczba mieszkańców Gminy Kleszczów wynosiła 6790 osób.

Dobre Praktyki

W celu wspierania, promowania rodziny i jej pozytywnego wizerunku, wprowadzono na terenie Gminy Kleszczów Program Pomocy Rodzinom Wielodzietnym. Mieszkańcy posiadający Ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny mogą korzystać z kilku ulg i udogodnień wprowadzonych Uchwałą Nr LIII/504/2014 Rady Gminy Kleszczów z dnia 24.10.2014 roku.

Dofinansowania do zakupu podręczników i pomocy edukacyjnych dla uczniów szkoły podstawowej, średniej a nawet studentów. Dofinansowanie na pierwsze dziecko wynosi 200 zł, na drugie 250 zł, a na trzecie i każde następne dziecko – po 300 zł. W roku 2019 pomoc na mocy w/w uchwały w formie dofinansowania do zakupu podręczników, przyborów szkolnych otrzymały 102 rodziny wielodzietne (247 dzieci i studentów) z terenu naszej gminy, w roku 2020 wypłacono zasiłki dla 222 dzieci i studentów na łączną kwotę 53 100,00 zł.

Karta zapewnia ulgi oferowane przez instytucje gminne m.in. Gminny Ośrodek Kultury, ze zniżką w wysokości 50 % na całą ofertę, w tym obozy letnie, obozy zimowe, oraz Park Zdrowia

i Rozrywki Solpark, gdzie posiadacze Karty Dużej Rodziny w niższej cenie mogą skorzystać z kręgielni, sal zabaw dla dzieci. Ponadto do Programu dołączyli prywatni przedsiębiorcy- sklep wielobranżowy, salon fryzjerski, studio fotograficzne, szkoła oferująca korepetycje, firma oferująca zniżki na jazdę konną.

Inne Praktyki

Becikowe – Świadczenie wypłacane jest od 2006 roku ze środków własnych gminy, przysługuje w kwocie 4.000,00 zł na jedno dziecko. Wniosek o wypłatę zapomogi składa się w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia opieką przysposobienia. Na przestrzeni wielu lat można obserwować duże zainteresowanie tym programem, w roku 2020 wsparciem objęto 85 rodzin.

Program opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat, dzięki któremu rodzice mają możliwość podejmowania pracy zawodowej i pogodzenia jej z opieką nad swoimi dziećmi. Realizowany jest

w dwojaki sposób. Na terenie Gminy funkcjonuje żłobek oraz zatrudniony jest dzienny opiekun.

Program stypendialny dla uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz dla studentów. Celem programu jest motywowanie uczniów szkół do uzyskiwania wysokiej średniej ocen, a także do brania udziału i zdobywaniu przez uczniów wysokich wyników w konkursach, zawodach i olimpiadach. Wśród oferty stypendiów wyróżniamy:

- stypendia szkolne, zasiłki szkolne,
- miesięczne stypendia dla studentów,
- stypendia motywacyjne dla studentów,
- stypendia socjalne dla uczniów szkół ponadpodstawowych,
- stypendia motywacyjne dla uczniów szkół ponadpodstawowych,
- stypendia motywacyjne dla uczniów szkół podstawowych;

Studenci studiów stacjonarnych z terenu gminy Kleszczów mogą ubiegać się o stypendia, jeśli łącznie spełniają określone warunki. Stypendium przyznawane jest jako miesięczne świadczenie, maksymalna wysokość stypendium wynosi 500,00 złotych miesięcznie.

Pani Beata z Kleszczowa:
„Kilka lat temu złożyliśmy wniosek o wydanie Karty Dużej Rodziny, od tamtej pory korzystamy ze zniżek na Kartę Dużej Rodziny przy każdej okazji.”

Kraków

Kraków

Kraków, Stołeczne Królewskie Miasto Kraków – miasto na prawach powiatu. W Krakowie liczba mieszkańców wynosi 781 000 (stan na 30.06.2020). Zajmuje powierzchnię 327 km². Kraków jest położony w południowej Polsce, w środkowo-zachodniej części województwa małopolskiego nad rzeką Wisłą.

Dobre Praktyki

DZIAŁALNOŚĆ PEŁNOMOCNIKA PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA DS. RODZINY
ZARZĄDZENIE Nr 450/2019 PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA z dnia 28.02.2019 r.

w sprawie szczegółowego zakresu działania, uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny. Na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, poz. 1000, poz. 1349, poz. 1432, poz. 2500)

Pełnomocnik działa w obszarze szeroko rozumianej polityki rodzinnej Miasta Krakowa i na rzecz rodziny. W ramach posiadanych kompetencji Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny kieruje polityką rodzinną Miasta oraz koordynuje i realizuje wiele różnorodnych działań mających na celu wsparcie krakowskich rodzin z dziećmi, w tym m.in.:

„Krakowska Karta Rodzinna 3+”

Program, który ma na celu wspieranie rodzin wielodzietnych (posiadających co najmniej 3 dzieci) zamieszkałych na terenie miasta Krakowa. Karta to szereg ulg i rabatów udzielanych rodzinom przez instytucje miejskie jak i partnerów prywatnych. Przy realizacji programu współpracę z miastem podjęło ponad 220 podmiotów

publicznych i ponad 210 komercyjnych. Ponadto w ramach programu odbywa się m.in. akcja „Zima z KKR” oraz „Lato z KKR”, dzięki której dzieci i młodzież legitymujące się Krakowską Kartą Rodzinną, w okresie ferii zimowych i wakacji mogą bezpłatnie uczęszczać na krakowskie baseny, odbierać bezpłatne wejściówki m.in. na ściankę wspinaczkową, do sali zabaw dziecięcych, parku trampolin, kin, ogrodu doświadczeń, ogrodu zoologicznego, na lodowiska.

„Kluby Rodziców z dziećmi do lat 3”

Utworzenie sieci klubów we wszystkich dzielnicach Miasta Krakowa. Kluby są miejscami spotkań i integracji rodziców/opiekunów z dziećmi, w szczególności w wieku do lat 3 oraz osób oczekujących na potomstwo. Obecnie w Krakowie funkcjonują 43 Kluby Rodziców z dziećmi do lat 3, w tym 1 Klub Rodzica z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych. Łącznie Klubów prowadzonych przez miejskie jednostki kultury i MOPS jest już 31. Ponadto 12 Klubów prowadzonych jest na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizacje pozarządowe, wyłonione w drodze otwartych konkursów ofert.

„Wspieranie rodziców w sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat 3” – „Zielony Domek”

Placówka „Zielony Domek” prowadzona przez Fundację Promyk finansowana w pełni przez GMK, jest miejscem, gdzie rodzice z dziećmi do lat 3 oraz osoby oczekujące na potomstwo mogą uzyskać wsparcie psychologiczne bez konieczności wcześniejszych zapisów. Do zadań placówki należy w szczególności: wczesna socjalizacja dzieci, trening stopniowej separacji między dzieckiem a rodzicem, przygotowujący do przejścia opieki nad dzieckiem przez np. żłobek lub osobę obcą, pomoc w wyjściu rodzica z domowej izolacji i poczucia osamotnienia, które mogą sprzyjać np. występowaniu u matek depresji poporodowej. Nadrzędnym jej zadaniem jest profilaktyka i wykrywanie zaburzeń w relacjach rodzinnych. Codziennie, od poniedziałku do piątku, przez 4 godziny do dyspozycji rodziców/opiekunów z dziećmi do lat 3 i osób oczekujących na potomstwo jest co najmniej dwóch terapeutów.

„Kraków Stawia na Rodzinę”

Kampania prorodzinna, edukacyjna, mająca na celu upowszechnianie działań profilaktycznych poprzez promowanie wartości rodzinnych oraz zdrowego i sportowego stylu życia. W ramach kampanii odbywają się:

• akcja „Rodzinne pływanie”

Projekt skierowany do rodzin mieszkających na terenie GMK. W ramach projektu zainteresowane rodziny z dziećmi w wieku 5 do 16 lat mogą skorzystać z bezpłatnej nauki pływania pod okiem doświadczonego instruktora. W 2020 r. z bezpłatnych lekcji pływania skorzystało 949 osób tj. 256 rodzin w tym: 495 dzieci i 454 rodziców. W 2021 r. planuje się rozszerzyć akcję o naukę pływania również dla niemowląt i dzieci do lat 4;

• Święto Rodziny Krakowskiej

Wydarzenie plenerowe, rocznie odbywające się w Krakowie. Do współpracy udaje się pozyskać wielu partnerów zarówno wśród podmiotów miejskich jak i niepublicznych. Dla wszystkich uczestników wydarzenia przygotowane są m.in.: zabawy, konkursy z nagrodami, bezpłatne badania i konsultacje lekarskie, przejażdżki konne, warsztaty kulinarne dla dzieci oraz wiele innych atrakcji;

• konkursy i warsztaty rodzinne promujące zdrowy, sportowy tryb życia i rodzinne wartości, organizowane przez Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny we współpracy z miejskimi jednostkami kultury, wpisujące się w akcję „Zdrowe Żywienie = Mądre Myślenie”;

• plebiscyt Miejsce Przyjazne Rodzinom z Dziećmi celem projektu jest ułatwienie identyfikacji oraz dostarczenie mieszkańcom Krakowa informacji o miejscach wyjątkowych i szczególnie przyjaznych krakowskim rodzinom z dziećmi w różnym wieku, w których będą mogły one aktywnie uczestniczyć w życiu społeczno-kulturalnym Miasta;

• akcja „Zdrowe Żywienie = Mądre Myślenie” celem akcji jest kształtowanie u dzieci i młodzieży nawyków zdrowego odżywiania się, aktywnego, sportowego stylu życia oraz promocja zdrowej żywności. W ramach akcji przeprowadzane są m.in. warsztaty kulinarne-żywnościowe, konkursy związane ze zdrowym żywieniem w wybranych szkołach podstawowych, spotkania rodziców ze specjalistami np. dietetykami;

• „Mecenas Dziecięcych Talentów”

celem projektu jest pomoc dzieciom szczególnie utalentowanym, uczęszczającym do szkół podstawowych znajdujących się na terenie Krakowa, które

z różnych względów, m.in. trudnej sytuacji finansowej lub rodzinnej, nie mogą w pełni rozwijać swoich uzdolnień i pasji. Obecnie w projekcie uczestniczy 17 dzieci, a projekt wspiera 8 mecenasów.

Zlecenie organizacjom pozarządowym w trybie art. 19 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zadań, których beneficjentami są dzieci lub rodziny.

- wsparcie dla dzieci/rodzin, w sytuacji, gdy rodzic jest osadzony w zakładzie karnym Małopolskie Stowarzyszenie Probacja przy finansowym udziale GMK, realizuje zadanie pn. „Program wzmacniania więzi rodzinnych: „Mama, tata, teatr i ja”. Realizacja zadania odbywa się jednostce penitencjarnej okręgu krakowskiego, tj. w dwóch oddziałach Zakładu Karnego w Krakowie Nowej Hucie, oddziale dla osadzonych kobiet oraz oddziale dla osadzonych mężczyzn. W ramach zadania osadzeni rodzice mogą wziąć udział w cyklu zajęć z zakresu podnoszenia kompetencji rodzicielskich prowadzonych on-line oraz w indywidualnych zajęciach teatralnych, w ramach których przygotowali i nagrali na CD bajki dla swoich dzieci oraz przygotowali i nagrali przedstawienie z okazji dnia dziecka;

- organizacja zajęć specjalistycznych, w tym warsztatów ogólnorozwojowych i zajęć animacyjnych, ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów związanych z agresją dzieci i innymi zaburzeniami rozwojowymi – Spółdzielnia Socjalna Centrum Aktywności Rodziny „Widzimię” realizuje zadanie pn. „Klub Rodziców z dziećmi do lat 3”. W ramach realizacji zadania, każdego dnia, od poniedziałku do piątku, przez dwie godziny odbywają się organizowane przez animatora zabawy dostosowane do wieku dzieci do lat 3 oraz warsztaty ogólnorozwojowe dla dzieci z rodzicami. Rodzice w każdej chwili mogą także skorzystać z porady pedagoga

z przygotowaniem korekcyjno-kompensacyjnym.

„Strefa Nastolatka”

projekt prowadzony przez Centrum Kultury Dworek Białostrzyski we współpracy z Krakowskim Stowarzyszeniem Kuratorów Sądowych, pod patronatem Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny przy wsparciu finansowym Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia. Jest to miejsce, w którym młodzi ludzie mogą uzyskać pomoc w trudnych sytuacjach osobistych, rodzinnych czy szkolnych. Strefa Nastolatka otwarta jest również dla rodziców/opiekunów, którzy nie wiedzą, jak pomóc nastolatkowi borykającemu się z trudnościami. Do dyspozycji osób zainteresowanych pomocą, dostępne są zarówno dyżury specjalistów (terapeutów, psychologów), jak również integracyjne zajęcia warsztatowe (ceramiczne, muzyczne, itp.), skierowane dla osób w wieku od 13 do 18 lat. Przedmiotowe konsultacje nie mają konkretnych ram czasowych, rozmowy odbywają się tak często i trwają tak długo, ile tego potrzebuje konkretna osoba. W czasie pandemii koronawirusa Strefa Nastolatka organizowała dla dzieci i młodzieży integracyjne spotkania w formule on-line.

„Informator krakowskiej rodziny”

Koordynatorem projektu jest Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny. Informator przygotowywany jest przez Urząd Miasta Krakowa we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Krakowie. Stanowi on swoiste kompendium wiedzy na temat dostępności różnych usług dla rodzin. Znajdują się w nim praktyczne informacje dotyczące załatwiania spraw urzędowych, informacje dotyczące dostępności do różnych form opieki nad dziećmi, świadczeń socjalnych oraz propozycje na rodzinne, aktywne spędzanie wolnego czasu, wypowiedź, gdzie

i jak skorzystać z miejskich programów wsparcia czy oferty kulturalnej i rekreacyjnej miasta.

Prowadzenie portalu internetowego

www.kkr.krakow.pl

Strona internetowa Krakowska Karta Rodzinna to swoisty kanał komunikacji z krakowskimi rodzinami, na którym są publikowane m.in. wszystkie działania i inicjatywy Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny. Na portalu zamieszczone są także istotne informacje dotyczące m.in. programów realizowanych przez miasto oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami na rzecz rodzin.

Europejska Sieć Miast Przyjaznych Rodzinie

Kraków od 2019 r. uczestniczy w pilotażowym programie Europejska Sieć Miast Przyjaznych Rodzinie. Jest to nowa inicjatywa promująca lokalne polityki na rzecz rodzin. Misją sieci jest zapewnienie europejskim gminom wsparcia, narzędzi i zasobów w celu rozwijania i ulepszania kultury przyjaznej rodzinie poprzez wspólny proces planowania i samooceny, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk.

UNICEF „Miasto Przyjazne Dzieciom”

W lipcu 2020 r. Miasto Kraków zawnioskowało o przystąpienie do programu „Miasto Przyjazne Dzieciom”. Program „Miasto Przyjazne Dzieciom” to międzynarodowa inicjatywa UNICEF istniejąca od 1996 r. Miasto Przyjazne Dzieciom, to miasto, które stara się zagwarantować najmłodszym obywatelom optymalne warunki życia i rozwoju oraz uczynić ich pełnoprawnymi obywatelami, aktywnie uczestniczącymi w życiu społecznym. „Miasto Przyjazne Dzieciom” jest to program UNICEF oparty o podstawową zasadę kierowania się zawsze dobrem dziecka, szczególnie na poziomie lokalnym.

Reaktywowane Koło ZDR Trzy Plus Kraków z uznaniem patrzy na działania Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny. Zarząd Koła zwracał się także w sprawach wywozu śmieci. Koło uchwaliło wniosek promowania dużych rodzin poprzez kontakt z Marzeną Paszkot, pełnomocnikiem ds. rodziny w Krakowie.

Inne Praktyki

Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Senioralnej

- Zadania Pełnomocnika określa Zarządzenie Nr 230/2019 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 Lutego 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania, uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Senioralnej.

Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Osób z Niepełnosprawnościami

- Jego zadania określa Zarządzenie Nr 599/2019 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 21 marca 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania, uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

Lębork

Lębork to miasto w województwie pomorskim. Leży nad rzeką Łebą, od południa graniczy ze wzgórzami Pojezierza Kaszubskiego, a od północy z Wysoczyzną Żarnowiecką wchodzącą w skład Pobrzeża Koszalińskiego. Lębork zajmuje obszar 18 km² (z czego 20% stanowią lasy). Zamieszkuje go ok. 35 000 mieszkańców. Jest stolicą powiatu.

Dobre Praktyki

Siedziba Stowarzyszenia Rodzin Wielodzietnych z zasobów gminnych.

Inne Praktyki

Ulgi

System ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Dużej: <https://www.lebork.pl/dla-mieszkanca/duza-rodzina-3/>

Stowarzyszenie dobrze współpracuje z gminą 23 lata, wspierając i integrując rodziny duże.

Lubartów

Gmina Lubartów jest położona w województwie lubelskim, w powiecie lubartowskim. W jej skład wchodzi miasto Lubartów oraz 24 miejscowości wiejskie. Zajmuje powierzchnię 158,7 km². Liczba ludności w 2020 roku: 11 530 mieszkańców.

VII Ogólnopolski Zjazd Dużych Rodzin zaktywizował lokalne Koło ZDR 3 Plus w Lubartowie. Zjazd Dużych Rodzin w Lubartowie dodatkowo zintegrował duże rodziny z całej Polski z mieszkańcami Lubartowa i całego powiatu: aż 80 lubartowskich rodzin gościło bowiem przyjezdne duże rodziny w swoich domach – w sumie ponad 500 osób skorzystało z takiej gościnności. Nawiązały się nowe, serdeczne relacje, rodziny zostały bardzo miło przyjęte przez mieszkańców Lubartowa i okolicy.

Dobre Praktyki

VII Ogólnopolski Zjazd Dużych Rodzin

Miasto Lubartów reprezentowane przez Burmistrza Krzysztofa Paśnika i Powiat Lubartowski wraz ze Starostą Ewą Zybą oraz Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” byli organizatorami zjazdu w 2019 roku.

Miasto Lubartów włącza się też w wydarzenia wspierające wizerunek rodzin wielodzietnych. –Wędrujemy szlakiem miast przyjaznych rodzinie – powiedziała prezes Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” Joanna Krupska o trasie Ogólnopolskiego Zjazdu Dużych Rodzin, na której znalazł się Lubartów. To trzydniowe święto radości, które zgromadziło około 1000 uczestników,

w większości dzieci. Było ono potwierdzeniem skuteczności od lat prowadzonych starań o to, aby Lubartów stał się miastem, w którym rodzinom żyje się dobrze. <https://www.youtube.com/watch?v=0nEyrcFIK8>

W programie Zjazdu Dużych Rodzin znalazły się atrakcyjne warsztaty dla dzieci i młodzieży: sportowe, artystyczne i praktyczne (m.in. dogoterapia, sketchnoting, warsztaty bębniarskie, teatralne, kulinarne, językowe). Odbyły się także warsztaty dla rodziców, wspierające ich w pracy wychowawczej i relacjach małżeńskich. Zjazd objął Patronatem Honorowym Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda oraz Małżonka Prezydenta Pani Agata Kornhauser-Duda.

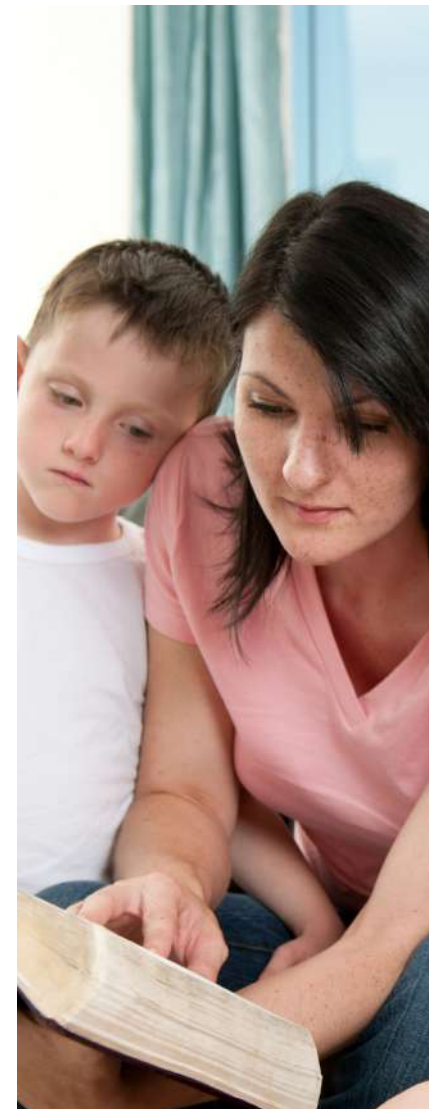
Inne Praktyki

Forum Samorządowe

Miasto Lubartów należy do Forum Samorządowego przy Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus”. Burmistrz Miasta pełni obowiązki prezydenta Forum jako współorganizator Zjazdu Dużych Rodzin w 2019 roku w Lubartowie. Przynależność do tego gremium daje miastu możliwość uczestniczenia w procesach opiniotwórczych, które mają wpływ na postrzeganie rodzin wielodzietnych w Polsce. Zdaniem uczestników Forum polityka prorodzinna to wyzwanie dla samorządów.

Lubartowska Karta Dużej Rodziny 3+ i Rodziny Zastępczej

Miasto Lubartów wspiera rodziny wielodzietne i rodziny zastępcze poprzez prowadzony od 2013 roku autorski Program „Lubartowska Karta Dużej Rodziny 3+ i Rodziny Zastępczej”. Ułatwia w ten sposób rodzinom dostęp do dóbr kultury, sportu i rozrywki. Uprawnionymi do korzystania z bonifikat wynikających z programu są zamieszkujący na terenie miasta Lubartów: członkowie rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych, wychowujących co najmniej 3 dzieci w wieku do 18 roku życia lub do 25 roku życia, gdy dziecko uczy się lub studiuje oraz osoby z orzeczeniem umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności pozostające pod opieką rodziców lub opiekunów prawnych. Lubartowską Kartę Dużej Rodziny 3+ i Rodziny Zastępczej otrzymuje bezpłatnie każdy członek ww. rodziny na podstawie złożonego wniosku.

Lublin

Lublin – miasto na prawach powiatu we wschodniej Polsce, stolica województwa i powiatu lubelskiego, centralny ośrodek aglomeracji lubelskiej. W 2020 roku liczyło 338 586 mieszkańców. Lublin położony jest na Wyżynie Lubelskiej nad Bystrycą. Zajmuje powierzchnię 147 km².

Dobre Praktyki

Uchwała nr 68/III/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie powołania Rady Seniorów Miasta Lublin oraz nadania jej Statutu. Przedmiotem działania Rady Seniorów Miasta Lublin jest w szczególności:

- opiniowanie i konsultowanie spraw dotyczących sytuacji seniorów;
- opiniowanie aktów prawa miejscowego dotyczących najstarszych mieszkańców miasta;
- przedstawianie propozycji w zakresie ustalania priorytetowych zadań i prac legislacyjnych w perspektywie krótko- i długookresowej na rzecz seniorów;
- inicjowanie działań na rzecz seniorów;
- upowszechnianie i promowanie współpracy władz samorządowych Miasta Lublin ze środowiskiem działającym na rzecz osób starszych;
- wspieranie różnych form aktywności seniorów;
- dążenie do umacniania międzypokoleniowych więzi społecznych;
- monitorowanie potrzeb seniorów zamieszkających na terenie miasta Lublin;
- podejmowanie działań w zakresie przełamania stereotypów na temat seniorów i starości oraz budowanie ich autorytetu;
- podejmowanie działań dążących do budowy pozytywnego wizerunku seniorów;
- upowszechnianie wiedzy o potrzebach i prawach osób starszych.

W ramach tych zadań powołano „Lubelską Kartę Seniora”, która ma na celu wspieranie i wzmacnianie aktywności społecznej seniorów, zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług i dóbr oraz poprawę jakości życia osób starszych i kształtowanie ich pozytywnego wizerunku.

Rok rocznie odbywa się konkurs „Miejsce Przyjazne Seniorom”, którego organizatorem jest Prezydent Miasta Lublin przy współpracy z Radą Seniorów.

Powołano Pełnomocnika Prezydenta Miasta Lublin do Spraw Seniorów.

Tele 60+ to usługa skierowana do najstarszych mieszkańców Lublina, wprowadzona przez Prezydenta Miasta Lublin we współpracy z Wyższą Szkołą Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Od poniedziałku do piątku w godz. 17–20 seniorzy mogą otrzymać wsparcie psychologów oraz pełną informację na temat działalności instytucji i organizacji oferujących różne formy aktywizacji. Wsparcia udzielają wolontariusze WSEil. Opłata jak za połączenie lokalne.

Centrum Usług Socjalnych, Centra Dniennego Pobytu dla Seniorów, Centra Aktywizacji i Rozwoju Seniorów, Środowiskowe Domy Samopomocy to placówki dziennych pobytów oferują opiekę w ciągu dnia, w tym posiłki, rehabilitację,

zajęcia kulturalno-oświatowe, terapię zajęciową grupową i indywidualną, psychoterapię oraz wspólne z innymi osobami starszymi spędzanie wolnego czasu. Wszystkie zajęcia odbywają się pod opieką doświadczonych specjalistów – pracowników socjalnych, terapeutów zajęciowych i fizykoterapeutów.

Kluby Seniora to miejsca spotkań osób starszych. Działają w poszczególnych dzielnicach miasta m.in. przy fundacjach, parafiach i spółdzielniach mieszkaniowych. W mieście funkcjonuje ponad 20 klubów.

Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku działa od ponad 30 lat i prowadzony jest przez Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Oferuje działalność edukacyjną i integracyjną dla osób kończących swoją aktywność zawodową. W tygodniowych wykładach z wiedzy ogólnej, wiedzy przyrodniczo-geograficznej i wiedzy o zdrowiu uczestniczy ok. 900 studentów.

„AKTYWNY SENIOR NA ORLIKU”- akcję prowadzą animatorzy, którzy na co dzień pracują na obiektach sportowych Orlik. Opracowali specjalnie dla tej grupy wiekowej zajęcia dostosowane do ich potrzeb. Mają one na celu zagospodarowanie wolnego czasu, poprawę kondycji oraz integrację środowiska seniorów.

Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych

W ramach Wydziału funkcjonuje Referat ds. Inicjatyw Senioralnych, w którym koordynowane są działania na rzecz Lubelskich Seniorów, realizowane przez Gminę Lublin we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Wydział zapewnia wsparcie merytoryczne i logistyczne grupom inicjatywnym; udostępnia pomieszczenia biurowe, sale szkoleniowe oraz podstawowy sprzęt biurowy. W ramach referatu koordynowane są cykliczne wydarzenia, m.in.:

W niektórych propozycjach Miasta Lublin i Rady Seniorów Koło ZDR 3 Plus bierze udział. Duże rodziny są zapraszane do współpracy i do uczestnictwa w wydarzeniach. W 2014 roku miasto współorganizowało II Zjazd Dużych Rodzin.

- Dzień Solidarności Międzypokoleniowej - Uroczysta Eucharystia w Katedrze Lubelskiej rozpoczyna ten dzień, a także ulicami Lublina przechodzi korowód, który łączy pokolenia. W barwnym korowodzie udział biorą także członkowie dużych rodzin, uczestnicy Programu „Rodzina Trzy Plus”;
- Lubelskie Dni Seniora, Lubelska Akademia Seniora „Odczaruj Jesień Życia” - pokaz mody senioralnej;
- Lubelskie Forum Seniora (online) W ramach spotkań odbędą się prelekcje i rozmowy o sztuce, muzyce i książkach. Zaprezentowane będą również praktyczne informacje na temat, jak sobie radzić w trudnym czasie pandemii, gdzie szukać wsparcia i pomocy.

Inne Praktyki

Karta „Rodzina Trzy Plus”

W mieście funkcjonuje Karta „Rodzina Trzy Plus”, darmowa komunikacja dla dzieci do 16 roku życia, zniżki na wywóz śmieci dla dużych rodzin (zwolnienie z opłaty od 4 dziecka w rodzinie).

Namysłów

Gmina Namysłów liczy 26 210 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosi 290,2 km². Siedzibą gminy jest miasto Namysłów. Jedyna gmina w woj. opolskim, która wykazuje dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego.

Dobre Praktyki

Organizacja półkolonii

W czasie ferii zimowych 2021 w szkołach podstawowych z terenu Gminy Namysłów zorganizowano wypoczynek w formie nieodpłatnych półkolonii dla uczniów klas I-IV szkół podstawowych. Zajęcia odbywały się w dwóch turach, od poniedziałku do piątku, w godzinach 7.00-16.00. W czasie pobytu dziecka na półkolonii zapewniony był ciepły posiłek i poczęstunek w postaci drugiego śniadania. Ponadto samorząd od kilku lat włącza się organizację i dofinansowanie do wypoczynku letniego dla dzieci szkolnych (co roku 4 turnusy, a na każdym 45 dzieci z terenu gminy Namysłów).

Troska o zapewnienie ciekawie spędzonego czasu wolnego przez najmłodszych uczniów szkół jest przyjmowany przez rodziców - mieszkańców gminy z dużym zainteresowaniem. Zajęcia są ciekawie przygotowane. Ta oferta samorządu pomaga rodzicom pracującym zawodowo poza domem w zapiekiowaniu się dziećmi w czasie ich pracy w wakacje i ferie zimowe.

Inne Praktyki

Aktywna polityka prorodzinna realizowana poprzez różne formy wsparcia m.in.:

- witanie nowo narodzonych namysłowian pakietami malucha, zawierającymi upominki dla najmłodszych mieszkańców;
- dopłaty do miejsc w żłobkach niepublicznych (300 zł na dziecko miesięcznie trafia z budżetu Gminy Namysłów jako dofinansowanie dla dzieci pobytu w niepublicznych żłobkach);
- zwolnienie z opłat rodziców w publicznym żłobku w czasie pandemii koronawirusa;
- pozyskanie dofinansowania z programu Maluch+;
- współpraca z Fundacją „Elementarz” przy uruchomieniu w Namysłowie Innowacyjnego Niepublicznego Żłobka Integryjnego „Elementarz Przyjazny Rodzinie”;
- zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych oraz rozbudowa przedszkola o nowy obiekt w związku z utrzymującym się dodatnim przyrostem naturalnym w gminie;
- stałe podnoszenie poziomu wyposażenia placówek oświatowych oraz poprawa ich warunków lokalowych;
- nowoczesny system 4parents w przedszkolach.

Niedźwiada

Gmina Niedźwiada (do 1954 gmina Tarto) – gmina wiejska w województwie lubelskim, w powiecie lubartowskim. W 2019 roku gminę zamieszkiwały 6 343 osoby. Gmina Niedźwiada ulokowana jest w centralnej części woj. lubelskiego, na Równinie Lubartowskiej. Zajmuje powierzchnię 96 km².

Dobre Praktyki

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Niedźwiada „Nowa Myśl – Wspólne Działanie”

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Niedźwiada „Nowa myśl – wspólne działanie” zostało zarejestrowane w KRS w dniu 08.10.2008 r. Terenem działania obejmuje Gminę Niedźwiada, położoną w powiecie lubartowskim, w województwie lubelskim. Podstawowym celem działalności Stowarzyszenia jest inicjowanie, wspieranie i realizacja działań na rzecz rozwoju i promocji Gminy Niedźwiada. Celami pośrednimi Stowarzyszenia są: 1) działania na rzecz rozwoju oświaty, kultury, kultury fizycznej, turystyki i sportu, 2) działania w zakresie podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, 3) podejmowanie przedsięwzięć służących nauce, edukacji i wychowaniu dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych, 4) inicjowanie aktywności publicznej, 5) działania na rzecz integracji społeczności lokalnej, 6) działania na rzecz ekologii i ochrony środowiska naturalnego, 7) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, 8) propagowanie idei samorządności

wśród społeczeństwa, 9) działania w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego, 10) przeciwdziałanie patologiom społecznym, 11) promowanie zdrowego stylu życia, 12) działania na rzecz poszanowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Stowarzyszenie aktywnie włącza się w organizację różnorodnych inicjatyw zgodnie z prowadzoną działalnością statutową. Kultura to bardzo ważny czynnik wpływający na poziom życia mieszkańców gminy – zwłaszcza gminy wiejskiej, jaką jest Gmina Niedźwiada, zaś oferta kulturalna skierowana do mieszkańców, to element potencjału turystycznego i szerokie możliwości atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. W okresie ostatnich 2 lat Stowarzyszenie organizowało wiele inicjatyw skierowanych do szerokiego grona odbiorców. Organizowało spotkania wigilijne dla samotnych i najuboższych mieszkańców Gminy Niedźwiada, których intencją było wzmacnianie więzi i zacieśnianie kontaktów między mieszkańcami gminy, stworzenie rodzinnej i ciepłej atmosfery, a także troska o zachowanie i kultywowanie tradycji

związanych z okresem bożonarodzeniowym. Dzięki zaangażowaniu członków Stowarzyszenia osoby najbiedniejsze i samotne miały okazję wspólnie spożywać tradycyjne i świąteczne przysmaki. Spotkanie wigilijne jest organizowane sukcesywnie od 2015 r. i zawsze cieszy się zainteresowaniem i uznaniem wśród społeczności lokalnej. Stowarzyszenie aktywnie włącza się także w organizację gminnych inicjatyw lokalnych (rajdy, festyny, uroczystości gminne i patriotyczne, Dni seniora, Dni rodziny, itp.) organizując stoiska promocyjne, poczęstunek, oferując pomoc w organizacji. Stowarzyszenie z własnej inicjatywy organizuje Gminny Dzień Kobiet – wspólne obchody święta kobiet z terenu całej gminy. Sukcesywnie współpracuje ze szkołami oraz z grupami nieformalnymi aktywnie działającymi na terenie gminy (Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły śpiewacze, Klub Kobiet Aktywnych), a współpraca ta daje początek wielu ciekawym inicjatywom i przedsięwzięciom skierowanym do licznej grupy mieszkańców: organizowane są warsztaty kulinarne, warsztaty wyrobu biżuterii, warsztaty rękodzielnicze, wspólne wycieczki, spotkania integracyjne przy muzyce i śpiewie, i wiele innych przedsięwzięć, kultywujących lokalną kulturę i zwyczaje. Wskazane wyżej inicjatywy nie wymagają dużych nakładów finansowych i w głównej mierze ich organizacja dochodzi do skutku dzięki dobrowolnym składkom oraz dzięki zaangażowaniu organizatorów i uczestników. Zawsze też cieszą się dość dużym zainteresowaniem społeczności lokalnej.

Inne Praktyki

Spotkanie Wielkopostne

W Wiejskim Ośrodku Kultury w Górce Lubartowskiej odbywają się coroczne „Spotkania Wielkopostne”. Głównym organizatorem spotkań jest Koło Gospodyń Wiejskich z Górki Lubartowskiej Wydarzenie jest przeglądem pieśni pasyjnej i świętem Kobiet. W spotkaniach uczestniczą zespoły z Baranowa k. Puław, Ostrowa Lubelskiego, Ostrówka, Brzeźnicy Bychawskiej, Niedźwiady, Tarła, Pałeczniczy i Zabiela.

Gminny Dzień Seniora

Organizowany od 18 lat.

Jubileusz Długiego Pożycia Małżeńskiego

Organizowany jest cyklicznie.

Rodzinny Rajd Rowerowy

Organizowany jest o 6 lat przy współpracy z sołectwem Pałecznicza – Kolonia.

Rodzinny Turniej Tenisa Stołowego

Organizowany przez Stowarzyszenie Uczniowski Klub Sportowy.

Współpraca OPS w Niedźwiadzie z Polskim Czerwonym Krzyżem w ramach pomocy żywnościowej dla rodzin z niskim progiem dochodowym. Coroczne włączenie się do Ogólnopolskiej Akcji Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimą.

Nowy Tomyśl

Nowy Tomyśl leży w zachodniej części województwa wielkopolskiego, jest gminą miejsko-wiejską i siedzibą powiatu. Obecnie w mieście mieszka 15 300 osób, zaś w całej gminie 26 200 osób. Gmina ma obszar 185,89 km².

Dobre Praktyki

Zestaw upominkowy „Paczka dla niemowlaczka” o wartości 400,00zł z okazji narodzin w rodzinie trzeciego i kolejnego dziecka w terminie 6 miesięcy od dnia narodzin dziecka. Zestaw upominkowy obejmuje zestaw pieluszek jednorazowych, śpioszków, kremów i innych środków pielęgnacyjnych posiadających stosowne atesty i dopuszczonych do obrotu przez właściwe władze.

<https://opsnt.pl/programy-specjalne/rodzina-3/>

Inne Praktyki

Działania gminy

- ulgi dla dużych rodzin na wywóz odpadów;
- system ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Dużej Rodziny.

Rodziny doceniają „Paczkę dla niemowlaczka”, czują, że ich kolejne dziecko jest „powitane przez gminę”, mile widziane. ZDR 3+ Koło Nowy Tomyśl jest w trakcie poszukiwania satysfakcjonujących rozwiązań dotyczących wywozu śmieci, chroniących duże rodziny.

Na ten moment wynegocjowało zniżki na wywóz śmieci zwalniające z opłaty czwarte i kolejne dziecko w rodzinie. Rozwiązanie to gmina przyjęła jedynie do końca roku i będzie ono wymagało dalszych działań lobbingsowych. System naliczania opłaty za śmieci „od osoby” jest rażąco niesprawiedliwy w stosunku do dużych rodzin, które w praktyce dopłacają do mniejszych gospodarstw domowych.

Pewne rozczarowanie ogarnęło rodziny, gdy gmina bez konsultacji z organizacjami pozarządowymi podjęła decyzję o rezygnacji z dopłat do wycieczek dzieci z KDR. Rocznie dopłaty te wynosiły 500,00 zł dla dziecka z dużej rodziny i pozwalały na to, aby wszystkie dzieci mogły korzystać z wycieczek szkolnych. Dopłaty były bezgotówkowe, organizator wycieczki (szkoła, przedszkole) otrzymywał kwotę za dzieci z KDR z budżetu gminy.

Nysa

Nysa miasto to trzecie co do wielkości miasto w województwie opolskim. W skład gminy wchodzi Miasto Nysa oraz 26 sołectw. Obszar gminy wynosi 217 km², liczba mieszkańców ok. 55 tys. Gmina wchodzi w skład największego w województwie Powiatu Nyskiego. Powierzchnia: 27,5 km². Ludności w 2020 r. ok. 42 000 mieszkańców, najwyższa w 1996 roku: 49 014 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Nyski bon wychowawczy

Nyski bon wychowawczy został wprowadzony 1 stycznia 2016 r. W związku z ogromnym odpływem osób w wieku 18-44 lata i dramatycznym spadkiem dzietności, zdecydowano, aby w sposób wyjątkowy i kompleksowy prowadzić działania pronatalistyczne.

Rada Miejska w Nysie uchwalając nyski bon wychowawczy uznała, że powinien on wspierać w pierwszej kolejności małżeństwa, które zapewniają najlepszy i pożądany model tworzenia i funkcjonowania rodziny.

Nyski bon wychowawczy to świadczenie w wysokości 500 zł miesięcznie, które wypłacane jest rodzicom dzieci (od drugiego wzwyż), w wieku od 1 do 6 lat.

Między innymi dzięki wprowadzeniu w Nysie bonu wychowawczego udało się zahamować i konsekwentnie zwiększać liczbę urodzeń w relacji do bazowego 2015 roku.

Rok	urodzenia	małżeństwa
2015	392	238
2016*	474	296
2017	482	269
2018	444	294
2019	411	251

* w 2016 wprowadzenie nyskiego bonu wychowawczego

Na przestrzeni ostatnich czterech lat widoczne jest utrzymywanie lepszych rezultatów demograficznych aniżeli w roku poprzedzającym wprowadzenie bonu wychowawczego. Wzrost liczby urodzeń wynosił od +4,8% do aż +22,9%. Podobnie jest z liczbą zawieranych małżeństw. Przez ostatnie 4 lata, każdy kolejny rok był lepszy od bazowego 2015 r. Wzrost liczby zawieranych małżeństw wzrastał od +5,4%, do 24,5%.

Systematycznie wzrasta liczba małżeństw korzystających z nyskiego bonu wychowawczego. Jest to odpowiednio od 408 rodzin w 2016 r., do 571 w roku 2020.

Inne Praktyki

Program „Działki dla młodych”

Programem objęto sprzedaż 43 działek budowlanych dla młodych małżeństw.

Głównym celem programu było zachęcenie młodych ludzi do osiedlenia się w Nysie. Jego realizacja zakładała oddanie w użytkownika wieczyste na okres 99 lat nieruchomości gruntowych przeznaczonych pod zabudowę. Do przetargu mogły przystąpić małżeństwa, w których jeden z małżonków w dniu przetargu nie miał ukończonego 40 roku życia. Dla każdego z użytkowników wieczystych ustalono terminy: rozpoczęcia budowy (18 miesięcy od daty podpisania umowy notarialnej) i zakończenia budowy (36 miesięcy od daty podpisania umowy notarialnej). Z programu skorzystały 43 małżeństwa. Uczestnictwo w programie dało szansę młodym rodzinom na wybudowanie

Nyski bon wychowawczy jest świadczeniem zauważalnym w codziennym funkcjonowaniu nyskich rodzin. Jest nowatorskim programem, z którego skorzystało wiele młodych małżeństw. Z pewnością bon przyczynił się do decyzji o zawarciu małżeństwa przez związki nieformalne.

własnego domu i osiedlenie się w Gminie Nysa. Zakup działek w preferencyjnych cenach to dla młodych ludzi duże udogodnienie. Taka oferta jest znakomitą szansą na dobry start. To tutaj zostaną, będą robić zakupy, rozwijać gospodarkę i płacić podatki (w tym od nieruchomości).

Efekt programu jest taki, że rodziny, które skorzystały z programu przywiązują się do miasta. Tym bardziej, że wśród nabywców działek byli mieszkańcy spoza województwa opolskiego, a także rodziny zamieszkujące wcześniej poza granicami kraju. Kilkanaście budynków jest już zamieszkałych. W ten sposób udało się zatrzymać i sprowadzić młode rodziny na teren Gminy Nysa.

Olesno

Powierzchnia gminy wynosi 240,9 km². Siedzibą gminy jest miasto Olesno. Gmina Olesno liczy 17 640 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Dwie praktyki z zakresu podatków i opłat:

Preferencyjny system podatkowy – w gminie Olesno podatki od nieruchomości są najniższe na terenie całego powiatu oraz jednymi z najniższych w województwie opolskim i wynoszą odpowiednio:

- od nieruchomości gruntowej związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej 0,73 zł / m²;
- od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej 18 zł / m².

Na terenie gminy obowiązuje ponadto uchwała w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje na terenie Gminy Olesno.

W gminie wprowadzono **preferencyjne opłaty za wywóz nieczystości ze zniżką 20% dla rodzin wielodzietnych** (z minimum trójką dzieci). Stawka za wywóz nieczystości wynosi: 28 zł od osoby lub 24 zł od osoby w przypadku posiadania własnego kompostownika.

Inne Praktyki

Upominek dla noworodków

Olescy władze już od pojawienia się dziecka na świecie witają go upominkiem i gratulacjami dla rodziców.

Samorządowe działania prorodzinne

wśród których są m.in.:

- rozbudowana sieć szkół i przedszkoli: w gminie na 17 650 osób funkcjonuje 8 szkół podstawowych, 10 przedszkoli, 2 oddziały przedszkolne w szkołach oraz przedszkole społeczne. Gmina w pełni zapewnia opiekę przedszkolną dla dzieci od 3 lat;
- program „Maluch+”. W ramach projektu, w Żłobku Miejskim w Oleśnie przeprowadzono remont, zakupiono niezbędne wyposażenie oraz pomoce dydaktyczne, doposażono kuchnię, wybudowano dodatkowy plac zabaw. Aktualnie gmina zapewnia 90 miejsc w żłobku, które w pełni zabezpieczają potrzeby rodziców w zakresie opieki nad dzieckiem w wieku 1-2 lat.;
- oleski samorząd funduje stypendia i nagrody przeznaczane dla dzieci szczególnie

uzdolnionych w zakresie sportowym, artystycznym oraz naukowym;

- prowadzone są programy wymiany dzieci i młodzieży z zagranicznych miast partnerskich. Dzieci i młodzież poznają dzięki temu nowe zwyczaje i tradycje rodzin, stanowi to istotny element nauki oraz poznania kultur innych niż nasza, daje to młodemu pokoleniu wszechstronne spojrzenie na funkcjonowanie i podejście do instytucji rodziny;
- gmina Olesno w ramach projektów podnosi świadomość rodzin na temat zaburzeń takich jak autyzm, ADHD, obniżone napięcie mięśniowe, zaburzenia rozumienia mowy, opóźniony rozwój mowy, afazja. Zorganizowano także turnus rehabilitacyjny dla dzieci z niepełnosprawnościami z gminy Olesno, w ramach którego zapewniono kompleksową terapię metodą NDT-Bobath oraz przez psychologa klinicznego i neurologopedę. W ramach pomocy rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi mogą się one ubiegać się o specjalistyczne usługi opiekuńcze, w ramach których dzieci mają finansowaną rehabilitację, a rodzice ponoszą jedynie częściową odpłatność, uzależnioną od dochodu;

- w ramach budżetu obywatelskiego zrealizowano w tym roku projekt „W zdrowym ciele zdrowy duch” polegający na wsparciu rozwoju ruchowego i emocjonalno-społecznego dzieci. Zajęciami ruchowymi z rehabilitantem oraz zajęciami z psychologiem dla dzieci i ich rodziców objętych zostało ponad 100 dzieci do 18 roku życia;
- z myślą o rodzinie gmina Olesno stale prowadzi inwestycje w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej: zmodernizowany został stadion miejski, promenada, duży park, orlik. W każdym sołectwie znajdują się place zabaw i siłownie zewnętrzne – miejsca przyjazne rodzinom z dziećmi. Oleska promenada jest miejscem wydarzeń kulturalnych, koncertów czy kina plenerowego;
- wprowadzone zostały zniżki na miejskim basenie Oleska Laguna (bilety rodzinne). Uczniowie szkół w ramach zajęć korzystają z basenu bez opłat. Kompleks Orlik wpisał się w sportowe życie dzieci oraz ich rodziców. Do południa korzysta z niego młodzież szkolna w ramach lekcji wychowania fizycznego, po południu sekcje piłkarskie Oleskiego Klubu Sportowego,

Samorządowa polityka rodzinna jest zauważalna w gminie w ocenie mieszkańców. Zniżki w opłatach za wywóz nieczystości oraz niższe stawki podatkowe stanowią zauważalne kwoty w domowych budżetach. Warta podkreślenia jest także atrakcyjna oferta edukacyjno-kulturalna dla rodzin, dla każdej grupy wiekowej w wielu dziedzinach, w których można rozwijać pasje, zainteresowania i talenty. Działania te wspierają edukację dzieci i młodzieży oraz wpływają na rozwój i dobrą kondycję psychofizyczną dorosłych i seniorów.

a wieczorami niezorganizowane grupy dorosłych;

- rodziny najuboższe mogą liczyć na wsparcie w formie świadczeń pieniężnych (zasiłki stałe, zasiłki okresowe, świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności w postaci jednorazowego zasiłku celowego, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe). Wsparcie można również uzyskać w postaci niepieniężnej (żywność, pomoc w formie posiłku dla dorosłych, finansowanie posiłków dla dzieci w placówkach oświatowych, praca socjalna, rozmowa wspierająca, rozmowa motywująca, informowanie o możliwościach uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz psychologicznej);

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Oleśnie przy współpracy z Bankiem Żywności w Opolu z siedzibą w Luboszycach realizuje Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, którego celem jest zapewnienie najuboższym mieszkańcom pomocy żywnościowej oraz uczestnictwa w działaniach

w ramach środków towarzyszących. Osoby potrzebujące, w tym rodziny oraz seniorzy, otrzymują bezpłatne artykuły spożywcze;

- w Urzędzie Miejskim w Oleśnie działa punkt konsultacyjny Programu Czyste Powietrze. Jest to projekt realizowany we współpracy Ministerstwa Środowiska i partnerów. Rodziny mogą otrzymać informacje na temat możliwości uzyskania wsparcia finansowego w postaci dotacji na wymianę starego pieca czy ocieplenia domu;

- w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi wspieramy na bieżąco stowarzyszenia, które współorganizują życie sportowe, kulturalne i społeczne naszej gminy. Między innymi wspieramy finansowo biwaki i obozy harcerskie, obozy i rozgrywki sportowe, turnieje taneczne itp.;

- Miejski Dom Kultury jako jednostka gminy opiera swoją działalność na stałych formach aktywności i organizacji wydarzeń, współorganizowanych samodzielnie bądź z innymi instytucjami. Oferuje szereg wydarzeń kulturalnych, które skierowane są do rodzin.

Opole Lubelskie

Opole Lubelskie – miasto w województwie lubelskim, w Kotlinie Chodelskiej. Siedziba powiatu opolskiego i siedziba gminy miejsko-wiejskiej Opole Lubelskie. Według danych GUS z 31 grudnia 2019 r. liczyło 8388 mieszkańców. Zajmuje powierzchnię 15 km².

Dobre Praktyki

Opolska Karta Rabatowo-Lojalnościowa

Wychodząc naprzeciw potrzebom zgłaszanym w ramach rewitalizacji Gminy, wprowadzono na jej terenie program rabatowo-lojalnościowy „MIESZKAM TU I KUPUJĘ”.

W ramach programu zarówno mieszkańiec Gminy, jak i Powiatu Opolskiego otrzymuje bezpłatną kartę rabatową, która umożliwi korzystanie z atrakcyjnych rabatów oferowanych przez punkty partnerskie, które weszły do programu i akceptują karty mieszkańca.

Szczegóły rabatów, ofert specjalnych i innych korzyści ustala indywidualnie dany punkt partnerski. Baza punktów partnerskich w ramach programu „MIESZKAM TU I KUPUJĘ” znajduje się na stronie gminy. Dotychczas w programie bierze udział 53 przedsiębiorców.

Inne Praktyki

Młodzieżowa Rada Gminy

Statut Młodzieżowej Rady Gminy w Opolu Lubelskim uchwalony uchwałą Nr X/80/2019 z dnia

29 sierpnia 2019 roku w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Gminy w Opolu Lubelskim.

„Opolska Karta Rodziny 3+”

Głównym jej celem jest poprawa warunków życia rodzin wielodzietnych, zwiększenie szans rozwojowych i życiowych dzieci oraz młodzieży wychowujących się w tych rodzinach, a także kształtowanie ich pozytywnego wizerunku oraz promocja modelu rodziny wielodzietnej.

Centrum Usług Społecznych

Działa w gminie od 2021 r. Jest to nowa jednostka organizacyjna, która ma być miejscem, gdzie wszyscy mieszkańcy: i sprawni, i niepełnosprawni, starsi, rodziny wielodzietne otrzymają odpowiednie wsparcie. Ważnym elementem działania samorządu na rzecz mieszkańców są placówki wsparcia dziennego, w których dzieci otrzymują pomoc pedagogiczną, psychologiczną i posiłki.

Dom Pomocy Społecznej

Od 2019 r. funkcjonuje Dzienny Dom Pomocy Społecznej, który jest nowo otwartym ośrodkiem wsparcia o zasięgu lokalnym, powołanym

do świadczenia usług na rzecz osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, samotnych, emerytów i rencistów, którzy ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki. Dodatkowo Gmina wspiera Klub Seniora „CZAS” oraz Uniwersytet Trzeciego Wieku. Od 2014 r. w Gminie działa Rada Seniorów.

Organizowane są również takie inicjatywy jak festyny rodzinne, Dzień Dziecka i Dzień Rodziny, „Familijne Letnie Kino Plenerowe” urozmaicone zajęciami, warsztatami i konkursami dla dzieci.

Aby wspomóc politykę prorodzinną, w Gminie został powołany Pełnomocnik ds. Rodziny.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, **becikowe gminne**, przysługuje rodzinie, w której dochód nie przekracza 1922,00 zł.

Polkowice

Powierzchnia gminy wynosi 158,77 tysięcy km², gminę zamieszkuje 27 704 osób. Siedziba gminy to miasto Polkowice, które zajmuje powierzchnię 23,7 km² i liczy 22 435 mieszkańców. Gmina Polkowice ma dodatni przyrost naturalny 39, co odpowiada przyrostowi 1,41 na 1000 mieszkańców, stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,79 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Dobre Praktyki

Pakiety wsparcia dla mam

Mieszkancki Gminy Polkowice, które oczekują narodzin swoich dzieci oraz mamy karmiące, mogą liczyć na wsparcie w ramach polityki zdrowotnej gminy Polkowice. Celem oferty jest wsparcie w tym wyjątkowym dla każdej kobiety czasie: w dbaniu o zdrowie mam i dzieci, a także w odpowiednim przygotowaniu do nowej roli - mamy.

Wsparcie odbywa się w ramach pakietów:

1. **Pakiet „Zdrowa Mama”** gwarantuje zwiększenie dostępności do zabiegów rehabilitacyjnych oraz skrócenie czasu oczekiwania na ich wykonanie. Skierowany jest nie tylko do ciężarnych mieszkanki gminy Polkowice, ale także do mam karmiących. W skład pakietu wchodzi:

- rehabilitacyjna porada u lekarza;
- konsultacja u fizjoterapeuty;
- dwa masaże;

• cztery ćwiczenia grupowe, relaksacyjno-oddechowe, połączone z nauką efektywnego oddychania oraz rozluźnienia pacjentki prowadzone przez fizjoterapeutów.

Aby skorzystać z pakietu, należy udać się do lekarza po skierowanie, a następnie przejść kwalifikację fizjoterapeutyczną do realizacji (warunkiem realizacji pakietu jest brak przeciwwskazań). Dopłata do pakietu wynosi 28 zł dla mieszkańców gminy Polkowice. Pakiet realizowany jest w polkowickiej przychodni w aqua-parku.

2. **„Maluch – szkoła rodzenia”** – to program z zakresu polityki zdrowotnej dla przyszłych mam, refundowany przez burmistrza Polkowic. Realizowany jest przez Polkowickie Centrum Usług Zdrowotnych i skierowany do kobiet od 24. tygodnia ciąży oraz ich partnerów. Zapewnia przygotowanie ciężarnej i jej partnera do porodu

oraz opieki na dzieckiem. W ramach programu odbywają się:

- kwalifikacja do zajęć prowadzona przez położną i lekarza ginekologa;
- zajęcia z położną: gimnastyka oddechowa, gimnastyka ogólna dla ciężarnych, relaksacja;
- wykłady z udziałem lekarza neonatologa, dotyczące postępowania z noworodkiem, stanów przejściowych u noworodka, zaburzeń u noworodka, kalendarza szczepień, itp.;
- prelekcje oraz pokazy prowadzone przez pielęgniarki położne dotyczące znaczenia szkoły rodzenia, porodu fizjologicznego, odżywiania w ciąży, zgłoszenia do porodu, fizjologii porodu i porożu, karmienia piersią, karmienia sztucznego, wyprawki noworodka, kąpieli i pielęgnacji noworodka;
- zajęcia z udziałem rehabilitanta zawierające m. in. pokaz pozycji złożeniowej w rogalu, instruktaż sposobu noszenia i pielęgnacji dziecka, masaż Shantala, poznawanie świata za pomocą zmysłów, trening Shultza czy nauka masażu kręgosłupa w I fazie porodu;
- wykłady z udziałem psychologa dotyczące przygotowania rodziców do przyjęcia dziecka i wspierania jego emocjonalnego, społecznego i neuropsychicznego rozwoju.

W 2020 roku z programu „Maluch – szkoła rodzenia” skorzystało:

- 34 kobiety w ciąży;
- 12 osób towarzyszących;
- odbyły się 124 porady w punkcie laktacyjnym.

Program zdrowotny dla mam oraz wsparcie dla rodziców oczekujących dziecka są pozytywnie oceniane przez mieszkańców.

Inne Praktyki

„Z sercem do mieszkańców” – pakiet programów i zadań polityki zdrowotnej burmistrza Polkowic:

„Z sercem do mieszkańców” to oferta pakietu 17 programów w ramach polityki zdrowotnej burmistrza Polkowic dla mieszkańców gminy, na którego realizację przeznaczono z budżetu gminy 3 mln zł w 2020 r. oraz 8 mln zł w 2021 r. Celem programów jest poprawienie dostępności do możliwie bezpłatnej opieki medycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców. Programy koordynuje Wydział Zdrowia, Spraw Społecznych i Mieszkaniowych w Urzędzie Gminy Polkowice. Programy posiadają pozytywną opinię Agencji Ochrony Technologii Medycznych i Taryfikacji i są skierowane do całej społeczności: kobiet w ciąży, dzieci, młodzieży, sportowców amatorów do 21 r.ż., seniorów, osób przewlekle i nieuleczalnie chorych.

Programy polityki zdrowotnej realizowane w Przychodni w Aguaparku:

„Dbając o zdrowie”, „Zdrowi i aktywni po 50-ce”, „Mocny kręgosłup” i „Zdrowy ruch – zdrowe życie”.

Programy realizowane w Polkowickim Centrum Usług Zdrowotnych: „Chronię życie przed rakiem”, „Szczepienia przeciwko HPV”, „Senior”, „Maluch”, „Rehabilitacja”, „Sport to zdrowie”, „W walce z cukrzycą”, „Dbamy o serce i mózg”, „Zdrowy uśmiech”, „Zdrowy uczeń”, „Opieka paliatywno-hospicyjna”, „Stop pneumokokom” oraz „Szczepienia przeciwko grypie”.

Oprócz ww programów samorząd realizuje zadania polityki zdrowotnej: „Higienistka”, „odWaga”, „Opieka chirurgiczna”, „Dbając o tarczycę”, „Bilans zdrowia seniora”, „Zapobieganie COVID-19”, „Opieka wytchnieniowa” oraz „Opieka pocovidowa”.

Gminny Bank Kadr

Celem Gminnego Banku Kadr jest wsparcie polkowiczanki poszukującej zatrudnienia, co jest realizowane m.in. poprzez:

- udostępnienie platformy internetowej, na której znajdują się aktualne oferty pracy;
- organizacja i informowanie o możliwych formach aktywizacji zawodowej, jak: staże, szkolenia, dotacje na założenie działalności gospodarczej.

Poznań

POZnań*

Poznań to miasto na prawach powiatu. Historyczna stolica Polski (siedziba władców z rodu Piastów w X i XI w.). Od 1999 r. siedziba władz województwa wielkopolskiego i powiatu poznańskiego. Piąte pod względem liczby ludności miasto w Polsce (533 830 mieszkańców w czerwcu 2020 r.) i szóste pod względem powierzchni (262 km²).

Dobre Praktyki

Rada Rodziny Dużej [https://www.poznan.pl/mim/main/- Rada Rodziny Dużej](https://www.poznan.pl/mim/main/-RadaRodzinyDuzej) powołana została uchwałą Nr XLVII/733/VI/2013 Rady Miasta Poznania z dnia 26 marca 2013 roku. Rada powołana została w celu zapewnienia przedstawicielom rodzin wielodzietnych wpływu na tworzenie i realizację polityki prorodzinnej Miasta.

Jest organem konsultacyjnym, opiniodawczym, doradczym i inicjatywnym dla władz Miasta.

Inne Praktyki

- Centrum Inicjatyw Rodzinnych, czyli promocyjne miejsce, w którym można załatwić wszelkie sprawy KDR <https://pcs.poznan.pl/centrum-inicjatyw-rodzinnych-film/>;
- Pełnomocnik Prezydenta Miasta Poznania ds. Rodzin Wielodzietnych;
- zwiększony dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej określony Uchwałą Nr CIII/1198/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 26 września 2006 r. w sprawie podniesienia kwoty dodatku do

zasiłku rodzinnego – o kwotę 100,00 zł na trzecie i każde kolejne dziecko w rodzinie;

- długoterminowe bilety specjalne (ulga ok 85%) na przejazdy lokalnym transportem zbiorowym dla rodziców i dzieci z rodzin wychowujących czworo i więcej dzieci <https://www.peka.poznan.pl/documents/10180/cb8e383b-a2dd-4783-b3b5-34c42a969333>;
- dodatkowe punkty za liczbę dzieci w rodzinie przy zgłoszeniu rodziny o mieszkanie socjalne;
- zwolnienie z opłat za świadczenia udzielane przez przedszkola, dla których organem prowadzącym jest Miasto Poznań (na podstawie uchwały Nr LIV/806/VI/2013 Rady Miasta Poznania z dnia 9 lipca 2013 roku). Nie pobiera się opłaty za świadczenia udzielane przez przedszkola, dla których organem prowadzącym jest Miasto Poznań, w wysokości 1 zł za każdą rozpoczętą godzinę zajęć pobytu dziecka w przedszkolu do godz. 13.00;
- zwolnienie z opłat za wywóz odpadów od szóstej osoby w rodzinie KDR (tj. max kwota za 5 osób) <https://www.goap.org.pl/deklaracje-i-platnosci/karta-duzej-rodziny>;
- Poznańskie Dni Rodziny – corocznie od 2012

roku w terminie od 15.05. do 1.06., kiedy to wszystkim poznańskim rodzinom proponowany jest szereg atrakcji i wydarzeń o charakterze wspierającym, integrującym i promującym życie rodzinne, <https://www.poznan.pl/mim/main/poznanskie-dni-rodziny-2021,p,34171,34172.html>;

- system ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Dużej Rodziny <https://pcs.poznan.pl/karty-dla-rodzin/poznanska-rodzina-duza/>.

Od wielu lat dostrzeżony jest w Poznaniu niż demograficzny (powodowany niską średnią dzietnością i wydłużeniem wieku życia, wyprowadzkami młodych rodzin do gmin okalających miasto). Od 2013 roku pojawiła się narracja, że warto wspierać duże rodziny, bo wychowują znaczący procent poznańskich dzieci. Wówczas powstał program Pro Rodzina i można było usłyszeć dobre słowa o wielodzietności. Zauważalna była w tej dziedzinie współpraca z organizacjami pozarządowymi, m.in. ZDR 3+ Koło Poznań i Oddział Wielkopolski.

Pruszcz Gdański

Pruszcz Gdański – miasto w województwie pomorskim, w powiecie gdańskim (siedziba starostwa), nad rzeką Radunią, należące do aglomeracji trójmiejskiej, przylega od południa do Gdańska. Historycznie przez wiele lat włączony w Wolne Miasto Gdańsk. Po roku 1945 odrębna gmina. Według danych z 30 czerwca 2019 r. Pruszcz Gdański liczył 31 135 mieszkańców. Liczba mieszkańców rośnie z roku na rok z powodu osiedlania się w mieście i gminie dawnych mieszkańców Trójmiasta. Korzystne warunki do zamieszkania, mała liczba bloków czy dużej zabudowy wielorodzinnej sprzyjają wybieraniu tej lokalizacji.

Dobre Praktyki

Pierwszeństwo dla dużych rodzin w przyznawaniu mieszkań z zasobów miasta (gdy przypada w obecnym miejscu zamieszkania przypada mniej niż 6m² na osobę w rodzinie)

http://edziennik.gdansk.uw.gov.pl/WDU_G/2020/288/akt.pdf

Inne Praktyki

- dodatkowe punkty za wielodzietność przy rekrutacji do przedszkola i szkoły;
- pierwszeństwo przy przyznawaniu pomocy jeśli chodzi o sprzęt do nauczania zdalnego;
- system opłat za wywóz odpadów uwzględnia duże rodziny – koszt jest ograniczony do górnej granicy – maksymalna stawka to opłata x 100 m², co w zależności od liczby osób daje różny, ale zazwyczaj dobry rabat (większość mieszkań w zabudowie wolnostojącej). System ten był zaskarżony do RIO. Od 1.07.2021 na zmianach duże rodziny nie tracą, a gmina wspomaga gospodarstwa 1- i 2-osobowe.

<https://pruszczgdanski.naszemiasto.pl/pruszcz-gdanski-nowe-zasady-naliczania-oplat-zasmieci-i/ar/c1-8344206>;

- wymóg jazdy tylko autobusów niskopodłogowych z miejscami na wózki;
- wraz z nowymi osiedlami powstają miejsca wypoczynku i rekreacji dla dzieci, młodzieży i całej rodziny: <https://pruszcz-gdanski.pl/place-zabaw.qbpage>;
- dostępność szkół i przedszkoli w pobliżu zamieszkania;
- gmina posiada dostępną, przejrzystą stronę konsultacji społecznych, nastawiona jest na współpracę z organizacjami NGO i inicjatywami obywatelskimi <https://pruszczgdanski.konsultacjejst.pl/konsultacje-spoleczne/o-konsultacjach>;
- katalog zniżek dla właścicieli Pruszczańskiej Karty Dużej Rodziny https://pruszcz-gdanski.pl/res/29285/29294/Katalog_ulg_preferencji_i_zwolnien.pdf. Karta od 1.07.2021 weszła w skład Karty Mieszkańca „Mieszkam w Pruszczu”. Karta Dużej Rodziny stanowi jeden z pakietów, który może zawierać KM. <https://mieszkamwpruszczu.pl/n-lista-projektow.qbpage>.

Miasto Pruszcz Gdański przyciąga nowych mieszkańców ofertami mieszkaniowymi, ale przede wszystkim dobrą atmosferą dla rodzin z dziećmi, również dla młodych rodzin z małymi dziećmi. Widać wiele pośrednich działań na rzecz rodzin (zadbanie o niskopodłogowe autobusy czy place zabaw i miejsce rekreacji przy nowo budujących się domach, etc.). 50% zniżki dla wszystkich członków rodziny na pływalnię, sauny, siłownię i lodowisko zachęca do korzystania.

Serock

miasto i gmina
Serock

Serock – gmina miejsko-wiejska w Polsce, położona w województwie mazowieckim, w powiecie legionowskim nad Jeziorem Zegrzyńskim, naprzeciw ujścia Bugu do Narwi. Leży na pograniczu Kotliny Warszawskiej i Wysoczyzny Ciechanowskiej ok. 40 km od Warszawy. Miasto i Gmina Serock liczy 15 000 mieszkańców, w tym: Miasto Serock – 4 500, Gmina 10 500. Zajmuje powierzchnię 110 km².

Dobre Praktyki

Serocka Karta Dużej Rodziny 3 Plus

W ramach Serockiej Karty Dużej Rodziny 3 Plus uchwalono ulgi w wysokości 40% na:

- opłaty za czynsz (w lokalach należących do gminy);
- opłaty za wodę;
- opłaty za odbiór odpadów;
- opłaty w miejskim przedszkolu za godziny ponadprogramowe;
- imprezy i zajęcia odpłatne w Ośrodku Kultury.

Karta wydawana rodzinom wielodzietnym z co najmniej 3 dzieci w wieku do 24 lat (pow. 18 lat, gdy się uczą), rozliczającymi się z podatku dochodowego ze wskazaniem miejsca zamieszkania na terenie gminy Serock (dotyczy osób rozliczających się z podatku). Karta wydawana jest na okres od 1 roku do 3 lat w zależności od wieku dzieci. Aktualnie Kartę posiada 430 rodzin, a dofinansowanie z budżetu gminy wynosi 223 200 zł.

Inne Praktyki

Serocki bon żłobkowy

300 zł miesięcznie jest przekazywane dla rodziców dzieci umieszczonych w niepublicznym żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. Nie obowiązuje kryterium dochodowe.

Warunki: rodzice pracując zawodowo lub wykonując inną pracę zarobkową, rozliczają się z podatku dochodowego ze wskazaniem miejsca zamieszkania na terenie gminy Serock. Nie obowiązuje kryterium dochodowe.

Gminny program w zakresie zmniejszenia wydatków poniesionych na leki

Adresowany jest do osób z orzeczoną niepełnosprawnością lub legitymującym się zaświadczeniem lekarskim o przewlekłej chorobie. Kryterium dochodowe – 200% kryterium określonego w ustawie o pomocy społecznej. Wydatki miesięczne na leki zapisane przez lekarze min. 100 zł. Świadczenie pieniężne w wysokości 90%

poniesionych miesięcznych wydatków na leki, nie więcej jednak niż 150 zł w przypadku jednej osoby uprawnionej, 200 zł – w przypadku 2 osób uprawnionych w rodzinie, 250 zł – w przypadku 3 osób i więcej uprawnionych w rodzinie.

Skierniewice

Skierniewice to blisko 50 000 miasto na prawach powiatu, położone w samym centrum Polski, pomiędzy dwiema aglomeracjami: Warszawą i Łodzią. Usytuowane na równinie Łowicko-Błońskiej. Miasto było stolicą województwa skierniewickiego w latach 1975–1998.

Dobre Praktyki

W ramach działań promujących macierzyństwo i rodzinę, w Skierniewicach od wielu lat odbywa się akcja „Drzewko Życia”. W czasie imprezy z okazji Dnia Dziecka, każde dziecko urodzone w roku poprzednim otrzymuje sadzonkę drzewa (dębu lub innego) oraz pamiątkowy medal.

Gestem skierowanym do młodych rodziców jest również wyprawka fundowana przez Prezydenta Miasta Skierniewice wszystkim dzieciom, które przyjdą na świat w skierniewickim szpitalu. W skład tej wyprawki wchodzi akcesoria dla dziecka z napisem „Kocham Skierniewice”.

Inne Praktyki

Skierniewicka Rodzina PLUS

Na terenie Miasta Skierniewice uchwałą XVII/147/11 z dnia 25 listopada 2011 r. wprowadzone zostały działania na rzecz rodzin wielodzietnych pod nazwą „Skierniewicka Rodzina PLUS”. Karta uprawnia wszystkich członków rodziny m.in. do 50% ulgi przy zakupie: biletów autobusowych MZK, biletów do kina, wejściówek na basen, czy też bezpłatnego dostępu do zajęć dla dzieci i młodzieży organizowanych przez CKIS.

Obecnie z karty „Skierniewicka Rodzina Plus” korzystają 904 rodziny, a wydanych jest ich dla 3276 osób.

Na instrumenty umożliwiające realizację działań z budżetu Miasta Skierniewice przeznacza się co roku ponad 100 tys. zł.

To miłe, gdy po trudach porodu na maluszka i mamę czekają prezenty ufundowane przez urząd. Sadzonki drzewek zdobią naszą działkę i mają imiona naszych dzieci.

Zadania prozdrowotne

Miasto Skierniewice corocznie ogłasza konkursy na realizację zadań prozdrowotnych. Wśród nich była m.in. profilaktyczna akcja stomatologiczna, skierowana do młodzieży w wieku 17 i 18 lat, mieszkającej na terenie Skierniewic oraz do rodzin wielodzietnych. W jej ramach dzieci i młodzież objęci zostali darmową, profesjonalną opieką stomatologiczną (w prywatnym gabinecie z wykorzystaniem najnowszych metod leczenia) w kierunku walki z próchnicą (poza koszykiem NFZ). Realizowane były także usługi z zakresu fizjoterapii po urazach dla mieszkańców Miasta Skierniewice (mieszkańcy – poza koszykiem NFZ mieli dostęp do darmowej, profesjonalnej rehabilitacji).

Stargard

Stargard (w latach 1950–2015 Stargard Szczeciński) – miasto w Polsce, w województwie zachodniopomorskim, siedziba powiatu stargardzkiego, Urzędu Miasta Stargard i Urzędu Gminy Stargard. Należy do aglomeracji szczecińskiej. Jest trzecim miastem pod względem liczby ludności w województwie. Według danych z 1 stycznia 2020 r. Stargard liczył 67 837 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Program polityki prozdrowotnej „Szkoła Rodzeństwa – program edukacji przedporodowej dla przyszłych rodziców w mieście Stargard” na lata 2018–2022 (funkcjonuje nieprzerwanie od 2007r.). Program finansowany jest przez miasto i gminę Stargard oraz Zachodniopomorski NFZ; rocznie może w nim wziąć udział 75 kobiet i 90 par. <https://stargardvita.pl/odkrywaj/rodzina/>

- musi spełnić kryteria dochodowe określone w ust.2;
- rekomenduje się, aby przynajmniej jedna osoba w rodzinie posiadała stałe źródło dochodu niezależne od systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych;
- nie może posiadać zadłużenia z tytułu opłat mieszkaniowych w stosunku do Gminy–Miasta Stargard lub w przypadku posiadania takiego zadłużenia musi mieć podpisane i musi realizować porozumienie w zakresie spłaty niniejszego zadłużenia.

II. Kryteria dochodowe:

- wykazanie się łącznymi dochodami rodziny z trzech ostatnich miesięcy przed złożeniem wniosku, które nie będą przekraczały progów dochodowych przyjętych w uchwale Nr XIX/221/2020 Rady Miejskiej w Stargardzie z dnia 25 sierpnia 2020 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy–Miasto Stargard oraz pomieszczeń tymczasowych uzasadniających zastosowanie obniżki czynszu;
- wykazanie się łącznymi dochodami rodziny z trzech ostatnich miesięcy przed

Inne Praktyki

Program mieszkaniowy „Duża Rodzina”

Warunki udziału w programie:

I. Rodzina ubiegająca się o mieszkanie wspomagane musi spełnić następujące warunki:

- zamieszkiwać na terenie Stargardu;
- rozliczać się z podatku dochodowego, wskazując jako miejsce zamieszkania Stargard;
- nie może posiadać prawa własności do innego lokalu na terenie Stargardu lub miejscowości pobliskiej, tj. w miejscowości leżącej w powiecie stargardzkim lub w powiecie graniczącym z powiatem stargardzkim;

złożeniem wniosku powiększonymi o świadczenie wychowawcze 500+, które nie będą niższe, niż dolne progi dochodowe przyjęte w uchwale Nr XIX/221/2020 Rady Miejskiej w Stargardzie z dnia 25 sierpnia 2020 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy–Miasto Stargard oraz pomieszczeń tymczasowych dla przydziału lokali komunalnych, wynajmowanych na czas nieoznaczony.

Wyboru rodzin do zawarcia umowy o najem lokalu mieszkalnego dokona Komisja ds. mieszkania dla dużej rodziny powołana przez Zarząd Stargardzkiego TBS Sp. z o. o. na zasadach określonych w Opisie Programu oraz Regulaminie naboru wniosków i przyznawania mieszkań w ramach programu „Duża Rodzina”.

Katalog zniżek dla właścicieli Stargardzkiej Karty Dużej Rodziny uwzględniony jest przy okazaniu Stargardzkiej Karty Mieszkańca.

<https://stargardvita.pl/stargardzka-karta-mieszkanca/>

Swarzędz

Swarzędz
Dobrze trafiłeś

Gmina Swarzędz to gmina miejsko-wiejska. Leży w centralnej części województwa wielkopolskiego. Zajmuje powierzchnię blisko 102 km² (miasto 8,2 km², tereny wiejskie 93,8 km²). Wchodzi w skład powiatu poznańskiego, a sąsiadując bezpośrednio z Poznaniem, jest największą podpoznańską gminą.

W Swarzędzu mieszka ponad 31 000 osób, natomiast cała gmina liczy ponad 50 000 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Bezpłatne przejazdy Swarzędzką Komunikacją Autobusową dla rodziców i dzieci KDR.

<https://opsswarziedz.pl/karty-rodziny/lokalna-karta-duzej-rodziny>

Duże rodziny, zamieszkujące miasto i gminę Swarzędz, czują się pozytywnie zauważone. Bezpłatne przejazdy SKA to znaczna kwota pozostawiona w budżecie rodziny, szczególnie dlatego, że wiele osób dojeżdża do pobliskiego Poznania do pracy czy szkoły. Dodatkowym atutem jest dość dobrze funkcjonująca sieć Swarzędzkiej Komunikacji Autobusowej po całej gminie.

Warto również podkreślić dużą otwartość na współpracę z organizacjami pozarządowymi ze strony Urzędu Gminy, Ośrodka Kultury, Biblioteki, Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki, Skansenu i Muzeum Pszczelarstwa czy wydarzeń jak np. Piknik Trzech Pokoleń.

Inne Praktyki

• System ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Dużej Rodziny – Gmina Swarzędz Przyjazna Rodzinie. <https://opsswarziedz.pl/kdr/lokalna-karta-duzej-rodziny>;

• Bardzo dobra współpraca z organizacjami rodzinnymi m.in. partnerstwo w organizacji cyklicznego Tygodnia Małżeństwa w lutym i Tygodnia Rodziny w maju; gry miejskiej z okazji Dnia Niepodległości 11.11.2021.

Szczecin

Szczecin

Szczecin – miasto na prawach powiatu, stolica i największe miasto województwa zachodniopomorskiego, położone na Półwyspie Szczecińskim, nad Odrą i jeziorem Dąbie.

Szczecin jest trzecim pod względem zajmowanej powierzchni (300,55 km² z czego prawie 24% zajmują grunty pod wodami) i siódmym pod względem liczby ludności miastem Polski. Według danych GUS z 31 grudnia 2020 roku miasto liczyło 398 255 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Świadczenie pieniężne „Bon opiekuńczy” przyznawane jest na częściowe pokrycie kosztów zapewnienia opieki nad dzieckiem między 12 a 36 mies. życia, poprzez:

- umieszczenie dziecka w żłobku prowadzonym przez podmiot niepubliczny;
- umieszczenie dziecka w klubie dziecięcym prowadzonym przez podmiot niepubliczny;
- powierzenie opieki nad dzieckiem niani zatrudnionej w ramach umowy uaktywniającej;
- sprawowanie opieki nad dzieckiem przez dziennego opiekuna zatrudnionego przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej.

Bon Opiekuńczy przysługuje rodzicom, spełniającym następujące łączne warunki:

- zamieszkuć na terenie Miasta Szczecin;
- rozliczając podatek dochodowy od osób fizycznych we właściwym terytorialnie dla Gminy

Miasto Szczecin Urządzie Skarbowym;

- są zatrudnieni lub wykonują inną pracę zarobkową;
- uzyskują miesięczny dochód na członka rodziny (na dzień złożenia wniosku) nie przekraczający:

a) kwoty 2065,58* zł w przypadku rodziców mających na utrzymaniu jedno dziecko,

b) kwoty 2364,35* zł w przypadku rodziców mających na utrzymaniu dwoje dzieci;

W przypadku rodziny mającej na utrzymaniu co najmniej troje dzieci nie stosuje się kryterium dochodowego;

- nie korzystają z urlopu wychowawczego na dziecko, dla którego wnioskuje o przyznanie Bonu Opiekuńczego.

*kwota ulega zwiększeniu o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług komercyjnych za rok poprzedni ogłoszony corocznie przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego

Inne Praktyki

• „Dom Dużej Rodziny” jest programem wspierającym potrzeby rodzin wielodzietnych. Jego celem jest stworzenie tym rodzinom dobrych warunków do życia i rozwoju dzieci. Oferta dotyczy rodzin z czwórką i więcej dzieci. W roku 2020 uzyskały mieszkanie 2 duże rodziny. <https://amm.szczecin.eu/program-dom-duzej-rodziny>;

• **Centrum Inicjatyw Rodzinnych:** inicjowanie, rozpowszechnianie oraz wzmacnianie miejscowej oferty wsparcia dla rodzin we współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi (al. Wojska Polskiego 51 w Szczecinie). <https://rodzina.szczecin.eu/o-nas>;

• **Miejsce Przyjazne Rodzinie** - Certyfikaty Mijsca Przyjaznego Rodzinie otrzymały 24 mijsca: http://przyjaznyrodzinie.szczecin.pl/chapter_117033.asp;

• aktualności dotyczące rodzin na http://przyjaznyrodzinie.szczecin.pl/chapter_117038.asp;

• **system zniżek** za bilety komunikacyjne czy do instytucji kulturalnych i na baseny, które są finansowane przez miasto jest proporcjonalny. Startuje od 2 dzieci - zniżka dla rodziców i dzieci 5 % od ceny biletów miesięcznych i trzymiesięcznych i wzrasta o 10 % z każdym dzieckiem;

• **System ulg** dla posiadaczy lokalnej Karty Dużej Rodziny: Szczecin Przyjazny Rodzinie http://przyjaznyrodzinie.szczecin.pl/chapter_117016.asp.

Świdnik

Świdnik – miasto we wschodniej Polsce, w województwie lubelskim, siedziba powiatu świdnickiego. Według danych GUS z 31 grudnia 2019 r. miał 39 136 mieszkańców. Zajmuje powierzchnię 20 km². Świdnik położony jest na Płaskowyżu Świdnickim należącym do Wyżyny Lubelskiej.

Dobre Praktyki

Świdnik organizuje wypoczynek wakacyjny dla dzieci z partnerskiego miasta Raduń (Białoruś). Strategia Rozwoju Miasta Świdnik określa, że Świdnik „w perspektywie strategicznej to miasto prowadzące rozbudowaną współpracę zagraniczną ze Wschodem Europy”.

W przypadku partnerów na Białorusi kluczowym zadaniem Świdnika jest niesienie pomocy materialnej i organizacyjnej Polakom mieszkającym na tych terenach.

Współpraca zagraniczna między stronami, przede wszystkim instytucji oświaty i kultury, rozwijana jest również w oparciu o realizację konkretnych projektów, współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych (programy pomocowe Unii Europejskiej, fundacje, itd.).

Raduń leży w obwodzie Grodno, obecnie na terenie państwa Białoruś. Prawie wszyscy jej mieszkańcy to Polacy (wójtem jest też Polak), wielu z nich aktywnie działa w regionalnym oddziale Związku Polaków na Białorusi.

Pierwsze kontakty z miastem Raduń - nawiązane w 2001 roku - to kontakt ze Związkiem

Polaków na Białorusi, Oddział w Raduniu. Dzięki temu kontaktowi i dzięki stowarzyszeniom działającym w Świdniku od lat na wypoczynek letni przyjeżdża do Świdnika grupa dzieci z polskich i białoruskich rodzin z Radunia i okolic. Po raz pierwszy wakacyjny wypoczynek dla dzieci z Radunia zorganizowany został w Świdniku w 2003 roku. W organizację wypoczynku angażują się stowarzyszenia działające w Świdniku: Komitet Pomocy SOS „Solidarność”, Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, Związek Harcerstwa Polskiego itd., instytucje miejskie: urząd miasta, starostwo powiatowe, Miejski Ośrodek Kultury, Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1, Szkoła Podstawowa nr 5, parafie, a także osoby prywatne.

Zorganizowanie takiego przedsięwzięcia jakim są kolonie dla dzieci z polskich rodzin w Raduniu jest dużym wyzwaniem, gdyż wymaga spięcia wielu działań przez różne osoby i instytucje na wielu płaszczyznach. Pierwsze działania związane z ustaleniem terminu, przygotowaniem zaproszeń, zakwaterowaniem, wyżywieniem, a także zdobywaniem środków finansowych na organizację wycieczek i innych form wypoczynku rozpoczynają się już zimą.

Koordynatorem akcji był na początku przedstawiciel stowarzyszenia, później pracownik urzędu miasta, a ostatnio Miejskiego Ośrodka Kultury. Środki finansowe w dużej mierze zdobywane są od sponsorów, w tym dużej mierze od spółek miejskich, na organizację konkretnych wydatków np. transport na wycieczki, wyżywienie. Wiele atrakcji np. basen, kino, itp. oferowane są nieodpłatnie w ramach sponsoringu.

W planach wypoczynku zawsze jest zwiedzanie Świdnika, Lublina: Ogrodu Saskiego, Krakowskiego Przedmieścia i Starego Miasta, ale też wyjazdy do ciekawych miejsc w Polsce m.in. udało się zorganizować wyjazd do Krakowa, Kozłówki, Nałęczowa, Kazimierza Dolnego, na Roztocze itp. Dzieci uczestniczą w warsztatach plastycznych, muzycznych i innych zajęciach w Miejskim Ośrodku Kultury, korzystają z obiektów sportowych szkół oraz basenu miejskiego. Atrakcjami są park linowy, warsztaty golfa, które odbywają się pod okiem instruktorów w ośrodku golfa w pobliskich Wierchowiskach. Podczas kilku ostatnich edycji wakacji dużym wydarzeniem był wyjazd do Warszawy do Sejmu, zorganizowany dzięki pomocy posła Artura Sobonia. Na początku dzieci zakwaterowane były w szkole,

gdzie stałą opiekę nad nimi sprawowali również nauczyciele. Organizowano również dzieciom zajęcia sportowe i językowe. Tradycją ówczesną było, że sobotę i niedzielę dzieci spędzały w domach u polskich rodzin, które zadeklarowały chęć przyjęcia pod swój dach i zorganizowania im tego dnia atrakcji. Podczas kilku ostatnich realizacji wypoczynku przyjęto rozwiązanie zakwaterowania uczestników wakacji przez cały okres pobytu w domach prywatnych, mieszkańców Świdnika. Było to z pewnością korzystniejsze dla integracji, z pożytkiem dla obydwu stron.

Organizacja wypoczynku jest możliwa dzięki zaangażowaniu osób współpracujących ze Związkiem Polaków na Białorusi, którego członkowie aktywnie uczestniczą również w organizacji tego przedsięwzięcia. Duże znaczenie ma chęć niesienia pomocy naszym rodakom za wschodnią

Tomaszów Mazowiecki

Tomaszów Mazowiecki to miasto w centrum Polski, w województwie łódzkim, znajduje się nad rzeką Pilicą, 110 km od Warszawy i 55 km od Łodzi. Zajmuje powierzchnię 41,3 km². Obecnie liczy 61 338 mieszkańców.

Dobre Praktyki

W 2020 r. miasto wybudowano nowoczesny żłobek, dzięki któremu zwiększono do 140 liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Wprowadzono wysokie zniżki w opłacie za pobyt. Rodzice mając dwoje dzieci, z których jedno chodzi do przedszkola lub szkoły publicznej, a drugie będzie uczęszczać do żłobka, mogą liczyć na 50 proc. zniżki. Jeżeli do szkoły lub przedszkola publicznego chodzi dwoje lub więcej dzieci, rodzice na dziecko w żłobku otrzymują 99 proc. zniżki. Rodziny wielodzietne mają zapewnione również preferencyjne warunki rekrutacji. Na 140 miejsc, odpłatność z ulgą 99% w 2020 r. dotyczyła 27 dzieci, z 50% ulgą – dwojga.

Inne Praktyki

Działania miasta:

- miasto organizuje corocznie kilka wydarzeń plenerowych – pikników rodzinnych, koncertów, spektakli itp. – na które jest wstęp wolny. Włącza się w akcje charytatywne i zbiórki publiczne na rzecz dzieci niepełnosprawnych podczas wydarzeń;

- realizuje projekt Mieszkanie TM Plus, który umożliwia pozyskanie lokum rodzinom niezakwalifikowanym do lokalu z zasobów gminy, a których jednocześnie nie stać lub nie mogą uzyskać kredytu na zakup mieszkania na wolnym rynku. W I etapie ma być oddane 75 mieszkań pod wynajem z opcją wykupu na własność;
- infrastruktura dostępna dla rodzin z dziećmi: Arena Lodowa to kompleks sportowy, gdzie organizowane są zajęcia i eventy dla dzieci, finansowane ze środków miasta, a ponadto wydarzenia koncertowe, sportowe, edukacyjne itp. Bilety wstępu na lodowisko dostępne są dla rodzin ze zniżkami. Działa Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych z nieodpłatnymi usługami finansowanymi ze środków własnych gminy. Ośrodek posiada dwa baseny dostępne dla wszystkich mieszkańców. „Przystań Miejska” to zagospodarowana przestrzeń nad Pilicą – plaża, kajaki, boiska, scena, place zabaw, zieleń, alejki, ścieżki, stojaki dla rowerów, hulajnogi, miejsca do rekreacji dla rodzin z dziećmi i osób niepełnosprawnych. Dzięki rewitalizacji powstają nowe place zabaw, tereny

Zniżka na 3 i każde następne dziecko starsze uczęszczające do przedszkoli lub szkół publicznych jest bardzo dobrym rozwiązaniem i ogromnym wsparciem zwłaszcza dla rodzin, które mają dzieci w niewielkich różnicach wieku, kiedy wydatki właśnie na tym etapie są bardzo duże. Doceniamy to rozwiązanie, które jest mocno trafione i w realny sposób pomaga. Myślę, że inne samorządy powinny wprowadzać takie zniżki w kontekście korzystania ze żłobka.

zielone, piękne oświetlone parki miejskie nad rzekami;

- w szkołach utrzymywany jest standard niskich opłat za obiady dla uczniów (dwudaniowy 3,90zł), które przygotowywane są w szkolnych kuchniach;
- 20% zniżka w opłatach za odbiór odpadów osób posiadających Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Z ulgi korzystają 2 893 osoby (stan obecny);
- program Rodzina 3Plus od 2018 roku realizowany jest w ramach Programu „Karta Tomaszowianina” i zapewnia ulgi dla rodzin tj. bezpłatną komunikację miejską, niższe ceny wstępu i udziału w zajęciach w instytucjach kultury, oświaty i sportu podlegających miastu oraz ulgi w firmach prywatnych w ramach umów partnerskich miasta z przedsiębiorcami. Program realizowany jest od 31.08.2018. Wydano 19 844 kart, w tym 10 524 dla mieszkańców do 18 r. ż. i 9373 dla członków rodzin wielodzietnych.

Toruń

Toruń liczy ok. 200 tys. mieszkańców, jest miastem na prawach powiatu i siedzibą władz samorządowych województwa kujawsko-pomorskiego, a jednocześnie ważnym w skali kraju centrum kulturalnym, naukowym, gospodarczym oraz znaczącym węzłem komunikacyjnym. Położony jest nad rzeką Wisłą, we wschodniej części Kotliny Toruńskiej, zajmuje powierzchnię 115,7 km².

Dobre Praktyki

W gminie miasta Toruń rodziny wielodzietne są wspierane i promowane. Corocznie organizowane są różne atrakcje oraz warsztaty. Toruń może poszczycić się funkcjonującą w samym centrum miasta „Kamienicą Inicjatyw” prowadzoną przez Fundację Archipelag Inicjatyw działającą przy finansowym wsparciu Gminy Miasta Toruń.

Ze strony Fundacji: Kamienica Inicjatyw to miejsc, które tętni życiem dzięki rodzinom, dzieciom, młodzieży, seniorom i wielu kreatywnym inicjatywom! Dążymy do integracji międzypokoleniowej oraz wykorzystania potencjału lokalnych społeczności! Jako Centrum Aktywności Lokalnej prowadzimy działania dla wszystkich mieszkańców Torunia. Część projektów dedykujemy seniorom i rodzinom wielodzietnym.

Filarami programu są:

- działania integracyjne dla całych rodzin – warsztaty, spotkania tematyczne i edukacyjne;

- spotkania dla par/małżeństw/rodziców z zakresu np. komunikacji w związku;
- organizowanie Toruńskich Dni Dużej Rodziny;
- prowadzenie Punktu Informacji dla Dużych Rodzin i wydawanie informatora. Działanie wynikające z rozproszenia informacji i trudności w znalezieniu ofert „dla całych rodzin”.

Inne Praktyki

Program Rodzina Razem – Toruń dla pokoleń
Uchwalony w 2016 r. i dedykowany rodzinom wielodzietnym i seniorom. Jednym z głównych celów, oprócz podniesienia aktywności rodzin, jest integracja wielopokoleniowa oraz integrowanie lokalnych instytucji działających na rzecz adresatów.

W ramach programu funkcjonuje Toruńska Karta Dużej Rodziny i Karta Seniora uprawniające do zniżek w ponad 100 miejscach. Z częściowego zwolnienia z opłaty za gospodarowanie

Nasze córki były na zajęciach filmowych, kwietnej łące, ramkach do zdjęć, malowaniu ubrań, robieniu latawców, lepieniu z gliny i malowaniu. Zawsze chodziły chętnie i były bardzo zadowolone. Zajęcia bardzo zajmujące, w miłej atmosferze, dostosowane do wieku.

Uczestniczyliśmy też w warsztatach dla małżeństw (w tym tygodniu też idziemy na poznanie 5 języków miłości). Wcześniej też uczestniczyliśmy w terapii małżeńskiej, która pomogła nam się odnaleźć w trudnym czasie. Podsumowując, wiele zyskaliśmy.

odpadami komunalnymi mogą skorzystać rodziny wielodzietne, czyli rodziny składające się z rodzica (rodziców) oraz co najmniej 3 dzieci, bez względu na ich wiek. Do zniżek w opłacie nie jest wymagane posiadanie Karty Dużej Rodziny. Konieczne jest jedynie posiadanie uprawnienia do jej przyznania. Rodzina wielodzietna może zamiast stawki od osoby (14 zł), wybrać stawkę od rodziny (60 zł – bez względu na liczbę osób tworzących rodzinę wielodzietną).

Toruńskie Centrum Świadczeń Rodzinie

Od 2017 roku wszystkie świadczenia dla rodzin znajdują się w jednym miejscu w Toruńskim Centrum Świadczeń Rodzinie (TCŚR).

Trzebnica

Trzebnica – miasto w województwie dolnośląskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Trzebnica oraz powiatu trzebnickiego. Gmina Trzebnica ma 24 442 mieszkańców. W latach 2002-2020 liczba mieszkańców wzrosła o 12,9%.

Dobre Praktyki

Gmina Trzebnica poprzez Gminne Centrum Kultury i Sportu organizuje **bezpłatne wakacyjne zajęcia dla dzieci**. Odbywają się one w siedzibie GCKiS w Trzebnicy, w przestrzeni publicznej gminy (parki, boiska, skatepark, wyspa). Warsztaty odbywają się także w sołectwach należących do gminy – w szkołach, świetlicach, bibliotekach.

W 2021 r. z wakacyjnych bezpłatnych warsztatów skorzystało:

- warsztaty w GCKiS – 130 dzieci;
- 2 wyjazdy do Wrocławia – 32 dzieci;
- warsztaty biblioteczne – 48 dzieci;
- warsztaty w Sołectwach (5 miejscowości po ok 15 dzieci) – 75 dzieci.

Wakacyjna oferta warsztatowa w roku 2021 – „**Wakacyjne Laboratorium**”:

„Odkrywcze DIY” – artystyczne i kreatywne eksperymenty; „Manufaktura ziół z łąk i pól” – tworzenie kompozycji z polnych kwiatów w szkle; „Mandala”, czyli tworzenie poduszek z niepowtarzalnym wzorem; „Badacze Kultury” – poznanie funkcjonowania placówki kultury; „Surrealistyczne atelier”, zajęcia artystyczne w nurcie surrealistycznym; „Co w trawie piszczy?” – warsztaty konstrukcyjne i edukacyjne o życiu

owadów; „Zróbmy sobie (arcy)Dzieło” – eksperyment malarsko-konstrukcyjny; „Wodny Labirynt” – zespołowe warsztaty konstrukcyjne; „Odgłosy Lata” – portretowanie ptaków; „Transfer” – przenoszenie zdjęcia na drewno.

Ponadto: „Wyjazdy z Kulturą” – edukacyjne wycieczki do Wrocławia (Narodowe Forum Muzyki z warsztatami muzycznymi oraz zwiedzanie: Sky Tower, Hydropolis, Muzeum Odry).

Biblioteka

Pod hasłem „Ściśle Fajne – Biblioteczna Księga Eksperymentów” odbyły się zajęcia pełne eksperymentów, fizyki i sztuki.

Sołectwa

„Wakacyjne Laboratorium” realizowane w 5 sołectwach: Brzezie, Koniowo, Brzyków, Skarszyn i Skoroszów, artystyczne zajęcia kreatywne, integracja, tworzenie mapy miejscowości, etc.

Kino

Kino Polonia 3D zapraszało dzieci w każdy poniedziałek na bezpłatne seanse filmowe, w tym premiery i seanse specjalne ze scenografią i zabawkami. Osobną ofertą było Kino Sferyczne z filmami dostosowanymi do danej grupy wiekowej. Dla dorosłych widzów – seanse plenerowe.

Atrakcyjne, bezpłatne zajęcia dla dzieci w okresie wakacyjnym oraz w czasie ferii zimowych w gminie Trzebnica są dużą pomocą dla rodzin, w których oboje rodzice pracują zawodowo. Zajęcia te są także atrakcyjną ofertą edukacją i artystyczną dla dzieci: pozwalają wytonić zainteresowania i pasje dzieci, które mogą być kontynuowane na zajęciach cyklicznych w trakcie roku szkolnego. Są też sposobem na kreatywne poznawanie świata przez najmłodszych.

Inne Praktyki

Gmina Trzebnica przeznacza ponad 6% z własnego budżetu samorządu na realizację działań prorodzinnych.

Inne działania wspierające rodziny to:

- stypendia dla dzieci oraz młodzieży: sportowe, artystyczne, naukowe, za działalność społeczną;
- udział w Forum Samorządowym na Rzecz Dużych Rodzin;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami zagranicznymi w zakresie spraw dot. rodziny;
- systematyczna diagnoza sytuacji i potrzeb rodzin;
- promocja rodziny w lokalnych i regionalnych mediach (radio, Internet, telewizja, sm);
- wyróżnienia długoletnich małżeństw oraz mieszkańców działających na rzecz rodziny;
- dofinansowanie posiłków w szkołach gminnych.

Program „Trzebnica Rodzina Plus”

Mając na uwadze wspieranie rodzin wielodzietnych, gmina Trzebnica wprowadziła program „Trzebnica Rodzina Plus”, którego celem jest zwiększenie szans rozwojowych, wzmocnienie roli rodziny wielodzietnej w procesie wychowania dzieci, a także promowanie dużych rodzin. Dlatego beneficjenci programu (duże rodziny zamieszkałe na terenie gminy) mogą korzystać z:

- 37% zniżki w opłatach za odbiór odpadów komunalnych (dla posiadających Kartę Dużej Rodziny);
- bezpłatnej komunikacji miejskiej oraz 50% zniżki na bilety poza strefą miejską;
- 50% zniżki na zakup biletów na pływalnię (Gminny Park Wodny Trzebnica-Zdrój), na miejskie lodowisko, a także na płatne imprezy kulturalne w Gminnym Centrum Kultury i Sportu. Warto przy tym zaznaczyć, że dla posiadaczy Karty Dużej Rodziny spoza gminy – powyższa oferta jest dostępna z 20% zniżką.

Węgierska Górka

Gmina Węgierska Górka – w jej obręb administracyjny wchodzi wsie: Cięcina, Cisiec, Węgierska Górka, Żabnica. Położona na urokliwym zakątku Żywiecczyny, wzdłuż biegu rzeki Soły. Siedzibą gminy jest wieś Węgierska Górka. Powierzchnia gminy wynosi 76,5 km². Liczba mieszkańców 15 040. Od 2002 do 2020 roku liczba mieszkańców wzrosła o 3,5%.

Dobre Praktyki

Akcja „Witaj Maleństwo” – wyprawki dla nowonarodzonych mieszkańców gminy

Organizatorem akcji wyprawki „Witaj Maleństwo” jest Urząd Gminy w Węgierskiej Górcie. W skład wyprawki „Witaj maleństwo” wchodzi: komplet pościeli dziecięcej kołderka i poduszka, chusteczka sensoryczna, listy gratulacyjne oraz inne materiały promocyjne. Do odbioru wyprawki uprawnieni są rodzice i opiekunowie prawni nowonarodzonego dziecka zameldowanego na pobyt stały na terenie gminy Węgierska Górka.

Akcja w gminie trwa od stycznia 2020 (wydano wtedy 77 wyprawek), a w 2021 już 98 sztuk (stan na 31.08.2021). Aby otrzymać wyprawkę, należy zgłosić się do Urzędu Gminy w Węgierskiej Górcie przy ul. Zielonej 43, do Referatu Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich Biuro Ewidencji Ludności. Odbiór wyprawki odbywa się za okazaniem aktu urodzenia dziecka oraz po podpisaniu oświadczenia.

Wadowice

Wadowice – miasto w południowej Polsce, w województwie małopolskim, siedziba władz powiatu wadowickiego i gminy miejsko-wiejskiej Wadowice. Położone jest w zachodniej części na Pogórzu Śląskim, południowej w Beskidzie Małym, nad rzeką Skawą. Zajmuje powierzchnię 10,54 km². Według danych GUS z 31 grudnia 2019 r. Wadowice miały 18 692 mieszkańców.

Dobre Praktyki

Siedziba Koła Wadowice ZDR Trzy Plus

Po pięciu latach starań, dzięki przychylności władz samorządowych w Wadowicach i burmistrza Wadowic Bartosza Kalińskiego, Koło ZDR Trzy Plus 05.09.2020 uroczyście otworzyło swój pierwszy lokal, który mieści się przy ulicy XX-lecia 1. Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi, które w swoich statutach mają ukierunkowanie na rozwój rodzin wielodzietnych, to dla Gminy Wadowice kierunek priorytetowy. Dzięki siedzibie Koło może pracować na rzecz dużych rodzin w gminie. Oprócz imprez zorganizowanych, przedstawiciele Koła prowadzą dyżury. Przy współpracy z ośrodkami pomocy społecznej w Wadowicach, Mucharzu i Wieprzu, wadowickie Koło ZDR „Trzy Plus” prowadzi też wydawanie żywności z Caritasu Archidiecezji Krakowskiej. Dzięki uprzejmości Urzędu Miejskiego w Wadowicach oraz sponsorów zostają wręczone symboliczne upominki dla każdego dziecka z okazji Dnia Dziecka oraz upominki dla rodziców z okazji Dnia Mamy i Dnia Ojca. Koło Związku ściśle współpracuje z samorządem.

Inne Praktyki

Gmina Wadowice wspiera rodziny poprzez wypłatę jednorazowego świadczenia pieniężnego z tytułu urodzenia dziecka (tzw. **Burmistrzowe Becikowe**). Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach od wielu lat realizuje wypłatę wskazanego świadczenia na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.) i art. 22a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. 2020 r. poz. 111). W roku 2018 wypłacono 57 tego rodzaju świadczeń na łączną kwotę 57 000,00 zł, w roku 2019 – 67 świadczeń na łączną kwotę 75 000,00 zł, z kolei w roku 2020 – 80 świadczeń na łączną kwotę 90 000,00 zł.

Placówki wsparcia dziennego jako jeden z elementów wsparcia rodziny pomagają w szczególności rodzinom napotykającym trudności w wypełnianiu obowiązków wychowawczych. Placówki te zapewniają wychowankom wszechstronne wsparcie, począwszy od potrzeb podstawowych takich jak: opieka,

Wadowickie Koło ZDR „Trzy Plus” działa od 2015 roku. Zrzesza około 90 rodzin z gminy Wadowice. Podejmuje wiele działań adresowanych do całych rodzin. Organizuje warsztaty, spotkania, konkursy bądź wydarzenia artystyczne w swojej siedzibie. Starania o otrzymanie lokalu dla Koła rozpoczęły się. Witold Miarka, założyciel i pierwszy przewodniczący Koła. Gdy dzieci biorą udział w warsztatach, na rodziców czeka smaczna kawa i słodki poczęstunek, przy którym mogą porozmawiać i wymienić się doświadczeniami. W planach są również warsztaty kulinarne oraz „dni wytchnienia” dla mam, w czasie których dzieci będą się razem bawiły, a kobiety w tym czasie zajmą się pogawędką przy kawie czy herbatce lub poddadzą się zabiegom upiększającym. Koło prowadzi ponadto różne akcje charytatywne we własnym zakresie, organizowane są zbiórki dla pogrzelców, osieroconej rodziny, samotnych mam itp.

bezpieczeństwo, wyżywienie, poprzez pomoc w nauce, wsparcie emocjonalne w trudnych sytuacjach, aż po ciekawe zajęcia rozwojowe, a dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej gwarantują specjalistyczną pomoc rehabilitacyjno-terapeutyczną.

Gmina Wadowice dofinansowuje zadania z zakresu pomocy społecznej i działalności charytatywnej mające na celu pomoc rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. Zadania te polegają na przygotowywaniu i wydawaniu gorących posiłków, a także na pozyskiwaniu i rozdysponowaniu wśród najbardziej potrzebujących żywności pochodzącej z darowizn oraz Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa.

Dużą popularnością w okresie ferii zimowych i wakacji letnich cieszą się wśród dzieci i rodziców prowadzone przez organizacje społeczne półkolonie i inne formy zagospodarowania czasu wolnego. Turnusy dla dzieci i młodzieży organizowane są w ramach realizowanego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wadowice.

Wśród działań realizowanych na rzecz rodziny można również wskazać organizację specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi te organizowane są na rzecz mieszkańców Gminy Wadowice od 2019 r. Usługi te były świadczone na rzecz czworga dzieci.

Wałbrzych

Wałbrzych, siedziba gminy miejskiej Wałbrzych, miasto na prawach powiatu. Powierzchnia miasta wynosi 84,7 km². Liczba mieszkańców 109 971.

Dobre Praktyki

Bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla dzieci z dużych rodzin 3+

Określenie grupy uprawnionych:

Dzieci i młodzież w wieku od 4 lat do ukończenia 25. roku życia w ramach Programu Wałbrzyska Karta Rodzina 3Plus.

Dokumentem poświadczającym uprawnienie do korzystania z przejazdów bezpłatnych jest Wałbrzyska Karta Rodzina 3 Plus wraz z legitymacją szkolną lub legitymacją studencką (w przypadku dzieci i młodzieży uczącej się).

Udogodnienie w postaci bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską w Wałbrzychu dla dzieci i młodzieży uczącej się na Kartę Dużej Rodziny jest bardzo przydatnym rozwiązaniem, ułatwiającym funkcjonowanie rodzin i zmniejszające koszty przejazdów w tak rozległym przestrzennie mieście, które dodatkowo w swoich granicach administracyjnych zawiera naturalne ukształtowanie terenu w postaci wzniesień.

Wrocław

Wrocław
miasto spotkań

Wrocław – stolica województwa i czwarte pod względem liczby ludności miasto w Polsce. Ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 561. Liczba mieszkańców – 641 928. Powierzchnia – 292,8 km².

Dobre Praktyki

Bezpłatne przejazdy komunikacją miejską MPK dla uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych – nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia (na podstawie ważnej legitymacji szkolnej).

Bezpłatne przejazdy dotyczą linii miejskich, a także tych linii podmiejskich (na całych trasach), gdzie przewoży zleca Gmina Wrocław.

Z bezpłatnych przejazdów MPK mogą korzystać także m.in.:

- dzieci do zakończenia roku kalendarzowego, w którym ukończyły 7 rok życia;
- dzieci i młodzież niepełnosprawna oraz osoby opiekujące się nim;
- uczniowie posiadający orzeczenie publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego oraz osoby opiekujące się nimi w czasie przejazdu;
- osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osoby całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji wraz z opiekunem;

- rodzice albo opiekunowie prawni dzieci lub młodzieży z Rodzin Wielodzietnych, które przystąpiły do programu „Pomoc dla Rodzin Wielodzietnych dwa plus trzy i jeszcze więcej” – w soboty, niedziele i święta;
- nauczyciele i opiekunowie zorganizowanych grup uczniów.

Ponadto wrocławskie MPK obniża sukcesywnie wiek uprawniający do bezpłatnych przejazdów MPK seniorów (docelowo od 65. roku życia w 2022 roku). Od 1 stycznia 2021 tramwajami i autobusami wrocławskiego MPK mogą jeździć seniorzy, którzy ukończyli 66 lat.

Możliwość bezpłatnego korzystania z komunikacji miejskiej (oraz w części z linii podmiejskich) jest ogromnym ułatwieniem dla rodzin, których dzieci dojeżdżają na co dzień do szkół.

Żary

Żary – miasto, będące jednocześnie gminą miejską i siedzibą gminy wiejskiej Żary, zlokalizowane w zachodniej Polsce, w województwie lubuskim, na południowym skraju Wału Trzebnickiego; siedziba powiatu żarskiego. Według danych z 1 stycznia 2010 r. powierzchnia miasta wynosiła 33,49 km². Żary liczyły 37 304 mieszkańców (największe miasto w polskiej części Łużyc i 4. pod względem ludności w województwie).

Dobre Praktyki

Realizowany jest tu program „Żary miastem przyjaznym rodzinie”. Posiadacz Karty otrzymuje 50% ulgi na usługi świadczone przez Pływalnię „Wodnik”, 50% na imprezy biletowe organizowane przez Żarski Dom Kultury, 100% na usługi świadczone przez Miejską Bibliotekę Publiczną, 50% w opłatach za pobyt dziecka w Żłobku Miejskim nr 1 i 3 w Żarach oraz 100% za wstęp do Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach.

Inne Praktyki

- system ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Mieszkańca:
https://www.zary.pl/PL/897/KARTA_DUZEJ_RODZINY
https://www.zary.pl/PL/drukuj/910/4277/Program___Zary_Miasto_Przyjazne_Duzej_Rodzynie/wersja/.

Rodziny z KDR korzystają z Programu „Żary miastem przyjaznym rodzinie”. Od startu programu (2015r.) minęło 6 lat i warto by go aktywnie rozwijać.

Żukowo

Żukowo – gmina miejsko-wiejska w województwie pomorskim, w powiecie kartuskim. Gmina w całości znajduje się w aglomeracji trójmiejskiej. Według danych z 31 grudnia 2020 gminę zamieszkiwało 40 416 osób. Według danych z roku 2005 gmina Żukowo obejmuje 163,95 km².

Dobre Praktyki

Centrum Aktywności Rodzin – miejsce utworzone przez gminę w Partnerstwie ze Spółdzielnią Socjalną „Bezpieczni Podopieczni”. W ramach Centrum działa m.in.: Klub Dobrych Rodziców i Kreatywna Akademia Dziecka.

https://www.zukowo.pl/Centrum_Aktywnosci_Rodzin_caly_czas_aktywne,10,6022#sub_mid

Inne Praktyki

- system ulg dla posiadaczy lokalnej Karty Mieszkańca: https://www.zukowo.pl/Karta_Mieszkanca,378#sub_mid.

Centrum Aktywności Rodzin dobre jest dla rodziców małych i większych dzieci. Z nadzieją można patrzeć na rozwój takich przestrzeni jako miejsc dobrych spotkań, wymiany doświadczeń, ale także podwyższania kompetencji i umiejętności.

Powiat Lubartowski

Powiat Lubartowski – powiat utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. Jego siedzibą jest miasto Lubartów. Powiat lubartowski ma 87 850 mieszkańców, zajmuje powierzchnię 1290 km². Położony jest w części północnej województwa lubelskiego.

Dobre Praktyki

Autorska kampania „Kierunek rodzina” promująca rodzicielstwo zastępcze

Głównym celem przedsięwzięcia było wypromowanie tematyki pieczy zastępczej i pozyskanie kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe z terenu powiatu lubartowskiego. Nadrzędnym celem było nadanie właściwej wartości, rangi i prestiżu rodzicielstwu zastępczemu ponieważ tylko RODZINA jest podstawowym gwarantem do stworzenia optymalnych warunków rozwoju dzieci i młodzieży pozbawionych opieki rodziców biologicznych.

W kampanii wykorzystano billboardy, przygotowano iluminację świetlną oraz autorską wystawę plakatów.

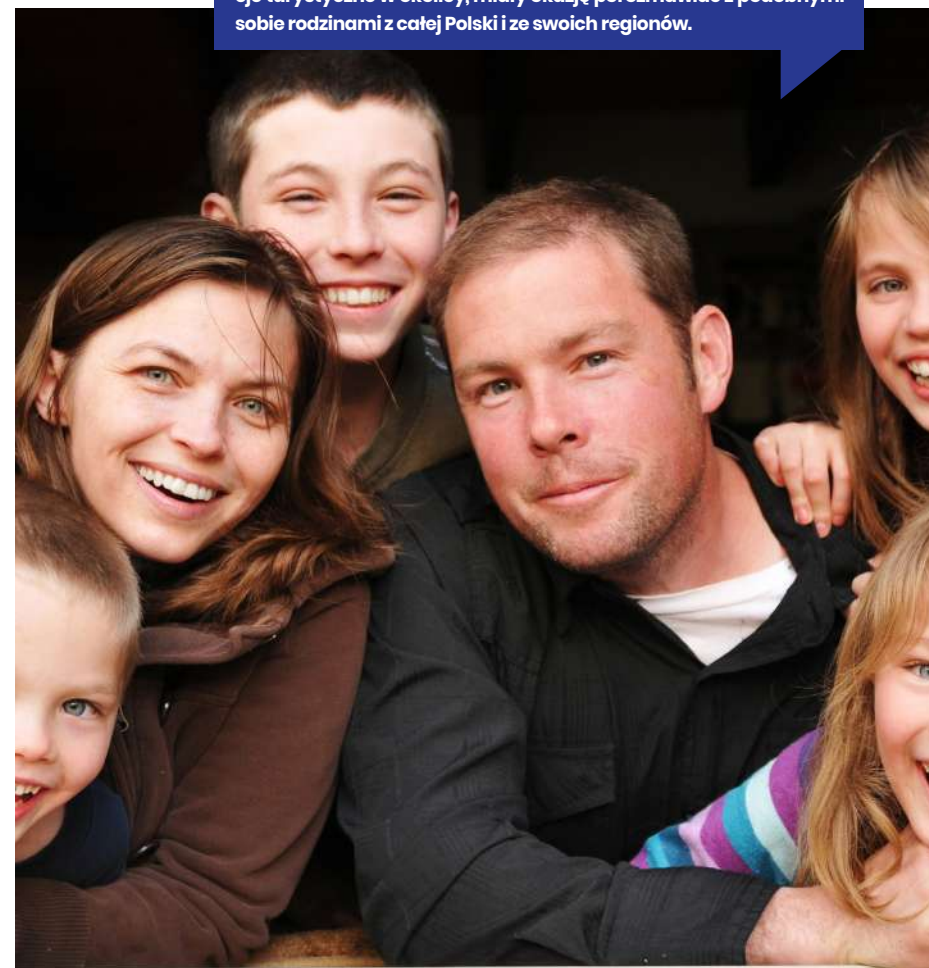
Inne Praktyki

Nieodpłatne porady prawne

Utworzono 5 punktów nieodpłatnej porady prawnej ze specjalizacją nieodpłatnej mediacji. Pomoc może otrzymać każda osoba w trudnej sytuacji życiowej w każdej życiowej sprawie, w tym między innymi w sprawach majątkowych, socjalnych, mieszkaniowych, konsumenckich, rodzinnych, czy pracowniczych.

Realizowana jest także współpraca ze stowarzyszeniami i fundacjami na rzecz powiatu i jego mieszkańców.

Koło w Lubartowie stale współpracuje ze Starostwem. W dniach 14-16 czerwca 2019 r. Powiat Lubartowski, Miasto Lubartów oraz Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus” były gospodarzami VII Ogólnopolskiego Zjazdu Dużych Rodzin w Lubartowie. W czasie Zjazdu Dużych Rodzin w 2019 roku wspólne działania doprowadziły do sukcesu. Wszyscy uczestnicy byli zachwyceni gościnnością rodzin oraz organizacją wydarzenia. Rodziny odpoczęły podczas pikników, zwiedziły atrakcje turystyczne w okolicy, miały okazję porozmawiać z podobnymi sobie rodzinami z całej Polski i ze swoich regionów.

Powiat Rawski

Powiat Rawski znajduje się we wschodniej części województwa łódzkiego. Jego powierzchnia, wynosząca 646 km², sprawia, że jest jednym z mniejszych powiatów. W skład powiatu wchodzi miasto Rawa Mazowiecka, miasto i gmina Biała Rawska, a także gminy: Cielądz, Rawa Mazowiecka, Regnów i Sadowice. Powiat rawski usytuowany jest między dwiema największymi aglomeracjami kraju warszawską i łódzką, przy trasie szybkiego ruchu Warszawa Wrocław, co daje mu dogodne połączenie z ważnymi ośrodkami kraju. Pod względem fizyczno-geograficznym obszar powiatu, leży w południowo-zachodniej części Wysoczyzny Rawskiej, w powiecie dominuje rolnictwo, ponad 80% powierzchni. Jedynie w Rawie Mazowieckiej i Białej Rawskiej rozwija się przemysł oraz wiele przedsiębiorstw. Według danych z 30 czerwca 2020 roku powiat zamieszkiwały 48 504 osoby

Dobre Praktyki

Powołanie na mocy uchwały **Rzecznika Praw Rodziny w Powiecie Rawskim**, do zadań którego należy przede wszystkim monitorowanie i podejmowanie działań w celu przestrzegania praw rodziny przez instytucje samorządowe, opiniowanie projektów uchwał i zarządzeń oraz promowanie, upowszechnianie i propagowanie rozwiązań gwarantujących zachowanie naturalnej tożsamości małżeństwa i trwałości rodziny. Rzecznik jest przedstawicielem organizacji pozarządowej ZDR 3 Plus, która w powiecie ma 3 Koła terenowe.

Inne Praktyki

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Poprzez pozyskanie funduszy w projekcie CUŚ DOBREGO zadbało o znaczne zwiększenie

dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych dla rodzin z powiatu. Realizacja programu odbywa się poprzez: zwiększenie specjalistyczne usług opiekuńczych, zwiększeniu liczby asystentów rodziny, powstanie nowych Klubów Seniora, doposażenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, powołanie koordynatorów pieczy zastępczej, a także 7 miejsc usług zdrowotnych w formie 6 miejsc opieki długoterminowej i 1 miejsca organizacji teleopieki dla ok 200 osób.

Działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogiczna

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Rawie Mazowieckiej w ramach swoich działań prowadzi liczne formy wspierania rodzin: szkołę dla rodziców, warsztaty, prelekcje, pogadanki tematyczne prowadzone. Prowadzone są mediacje i terapia rodzinna (w roku

szkolnym 2019/2020 skorzystało z niej 29 rodzin). Ponadto w poradni można skorzystać z usług psychiatry i neurologa. Ta działalność ułatwia rodzinom kontakt ze specjalistami. W ramach **Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka**, działającego przy placówce, dzieci są diagnozowane i rehabilitowane (od wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole). W minionym roku szkolnym pod opieką zespołu było 151 dzieci. Poradnia nieustannie rozwija swoją ofertę o coraz to nowe metody diagnozy i terapii np. utworzono nowoczesną Salę Doświadczenia Świata, zakupiono specjalistyczne urządzenia do diagnozy metodą Warnego.

Karta Dużej Rodziny

Wprowadzono Program dla rodzin wielodzietnych Powiatowa „Karta Dużej Rodziny”, który jest zintegrowany z ogólnopolską KDR.

Rzecznik jest dla nas wsparciem w rozwiązywaniu trudnych sytuacji rodzinnych i pomocą w kontaktach z dyrekcją szkoły.

Województwo łódzkie

Łódzkie

Województwo łódzkie obejmuje obszar o powierzchni 18 218,95 km², zamieszkuje go około 2 400 000 osób. Siedzibą władz województwa jest Łódź. Swoim zasięgiem Województwo łódzkie obejmuje 24 powiaty, w tym 3 miasta na prawach powiatu oraz 177 gmin. Zadania Samorządu Województwa łódzkiego z zakresu polityki prorodzinnej realizuje Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi – jednostka organizacyjna samorządu Województwa łódzkiego.

Dobre Praktyki

Konkursu „SAMORZĄD PRZYJAZNY RODZINIE 2021”

Od 2021 r. Samorząd Województwa łódzkiego realizuje nową inicjatywę – konkurs „SAMORZĄD PRZYJAZNY RODZINIE 2021”. Konkurs skierowany jest do gmin i powiatów, które poprzez zgłoszenie przedsięwzięcia realizowanego na rzecz i dla dobra rodziny, mogą wnioskować o dotację celową w kwocie 75.000,00 zł, i co ważne, nie jest wymagany wkład własny wnioskodawcy. Celem konkursu „SAMORZĄD PRZYJAZNY RODZINIE 2021” jest wsparcie samorządów które:

- podejmują skuteczne i wartościowe inicjatywy wspierające i wzmacniające rolę i funkcję rodziny;
- podejmują działania na rzecz reintegracji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz promują dobre praktyki w obszarze polityki prorodzinnej. Pierwsza edycja konkursu zakończyła się wsparciem 6 jednostek samorządu terytorialnego na łączną kwotę 295.830,00 zł.

Inne Praktyki

Program „Wojewódzka Karta Rodzin Wielodzietnych”

Województwo łódzkie od roku 2013 wspiera rodziny wielodzietne i promuje ich pozytywny wizerunek, poprzez realizację programu działań pod nazwą „Wojewódzka Karta Rodzin Wielodzietnych”. Uchwałą NR XVI/261/20 z dnia 25 lutego 2020 r. Sejmik Województwa łódzkiego przyjął nowy program działań na rzecz rodzin wielodzietnych. Dzięki niemu rodzice otrzymują kartę dożywotnio, a dla dzieci wydłużono czasookres na jaki jest wydawana. Uprawnia do 50% zniżki przy zakupie biletów do placówek kulturalnych i edukacyjnych podlegających samorządowi wojewódzkiemu (teatry, filharmonia, muzea, biblioteka, dom kultury). Do programu licznie przystąpili też przedsiębiorcy, którzy oferują różnego rodzaju zniżki dla rodzin wielodzietnych zamieszkałych w województwie łódzkim. W okresie od 01.12.2013 r. do 31.07.2021 r. wydano 22 993 karty.

Dotacje dla organizacji

W ramach dotacji z budżetu Województwa łódzkiego, przyznanych w trybie otwartego konkursu ofert, od 2014 r. realizowane jest zadanie dotyczące wypoczynku letniego dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych. Projekt ma na celu wzmocnienie i wsparcie rodzin wielodzietnych poprzez organizację wypoczynku wakacyjnego oraz promowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej i polega na organizacji 14-dniowych turnusów kolonijnych. Zadanie kierowane jest do dzieci i młodzieży w wieku 8–18 lat pochodzących z rodzin wielodzietnych. Od 2014 r. z letniego wypoczynku skorzystało 1.365 dzieci z 24 powiatów Województwa łódzkiego.

Prowadzone są również inne zadania publiczne w ramach polityki prorodzinnej, zgłaszane do otwartego konkursu ofert i realizowane w szczególności poprzez:

- promowanie pozytywnego wizerunku rodziny;
- działania podnoszące umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodziny i jej zdolności

radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych;

- programy i działania osłonowe oraz integracyjne na rzecz rodziny.

Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FASD

Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FASD, działający w strukturze Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, rozpoczął swoją działalność w marcu 2018 roku. Do jego zadań należy m.in.: wykonywanie kompleksowych diagnoz w kierunku FASD, prowadzenie konsultacji i indywidualna praca z dzieckiem z zespołem FASD, prowadzenie terapii dla dzieci, organizowanie spotkań dla rodziców i umożliwienie im udziału w grupach wsparcia.

Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”
ul. Żytnia 13/13
01-014 Warszawa
tel. 533 473 244
biuro@3plus.pl

NIP: 9512220761
REGON: 141000893
KRS: 0000279928

Przekaż 1% podatku na rzecz Dużych Rodzin
Jesteśmy Organizacją Pożytku Publicznego

Składki członkowskie oraz darowizny
na cele statutowe prosimy wpłacać na konto:
ING Bank Śląski S.A.
97 1050 1012 1000 0090 3022 4431

www.3plus.pl

